

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Ane Hansdatter 1803 - 1876

af Frank Artved

En tyvagtig kone fra Aborre (Aborg), Gamtofte Sogn, Odense Amt.

Dømt i Højesteret 1837 til kagstrygning samt livsvarigt straffearbejde i Københavns Tugthus.

Anerne mistede gården. Hendes retssag, liv og efterkommere.

Ane Hansdatter (1803 – 1876)

00. Indhold	1
01. Indledning	2
02. Anes Oldefar - Hans Erichsen, Hiortholm	5
03. Anes Farfar - Lars Hansen, Aborre	7
04. Anes Forældre - Hans Larsen og Karen Jeppesdatter	9
05. Ane Hansdatter – barndom og ungdom	12
06. Anes mand Jørgen Rasmussen Byllerup	13
07. Retssag og dom	18
08. Tugthuset	39
09. Lars Rasmussen - Udlagt barnefar til Anes søn i Tugthuset	43
10. Deres liv efter fængslet	47
11. Deres børn	54
11.1 Hans Jørgensen	55
11.2 Niels Jørgensen	56
11.3 Dorte Margrethe Jørgensdatter	56
11.4 Christen Jørgensen	57
11.5 Anne Jørgensdatter	59
11.6 Rasmus Jørgensen	64
11.7 Peder Andreas Hansen	70
12. Efterskrift	73
13. Definitioner og forkortelser	75
14. Kilder	77

Forsidebillede: Prospect af Torvet og Tugthuset paa Christianshavn
Kobberstik af Johan Jacob Bruun (1715 – 1789)

© Copyright Frank Artved 2024.

Korte uddrag kan benyttes med tydelig kildeangivelse.

Web: <http://ester-og-frank.dk>

01. Indledning

Ane Hansdatter er min 2 tipoldemor på min farmor Ellen Julie Jørgensens side. Ane stammer fra Raahauge Huuset i landsbyen Aborre i Gamtofte Sogn på Vestfyn, nord for Assens.

Jeg starter historien med Anes oldefar, der blev født ca. 1674. Herefter kommer hendes farfar og hendes far, der mister kontakten til fødegården. Så ser jeg på, hvad det har af konsekvenser for Ane, hendes børn og enkelte af hendes børnebørn. Jeg slutter i 1921, hvor det yngste af hendes børn dør.

Franks aner

Tip 5: Hans Erichsen (1674 - 1735)

Tip 4: Lars Hansen (1728 - 1794)

Tip 3: Hans Larsen (1768 - 1832)

Tip 2: Ane Hansdatter (1803 - 1876)

Tip 1: Rasmus Jørgensen (1836 - 1903)

Olde: Anna Jørgensen (1869 - 1907)

Farmor: Ellen Julie Jørgensen (1897 - 1972)

Far: Kjeld Henning Artved (1918 - 1993)

---%---

Danmark var ved periodens start, slutningen af 1600-tallet, præget af stor fattigdom, og mange tiggere. Hidtil havde den eneste fattigforsørgelse bestået i, at værdigt trængende fattige, der ikke kunne arbejde, skulle forsørges via tiggeri. Ikke værdigt trængende tiggere skulle bortvises eller tvinges til at arbejde.

For at afskaffe tiggeriet indførte kongemagten i 1708 en forordning, der forbød tiggeri, men skulle sikre de fattige offentlig forsørgelse. Det skulle ske ved, at alle var "forpligtet" til, "frivilligt" at give almisser til fattiggasserne. Man troede, at almisserne samt tiggernes tak mv. var en genvej til Guds nåde, så man i den sidste ende kom i himlen.

Ordnningen kom aldrig til at fungere. Befolkningen ville hellere selv give direkte til de fattige, så de kom i himmelen. Måske derfor fik man mange steder ikke iværksat den nye fattigordning, og den gamle skik, at de fattige selv gik omkring og tiggede i stedet for at få fattighjælp, fortsatte.

Fra slutningen af 1700-tallet steg befolkningstallet i Danmark. Omkring 80% af befolkningen boede i landdistrikterne. Det betød, at der kom et befolkningsoverskud, der ikke kunne få en levedygtig gård. De sociale skel var store. De, der havde en levedygtig gård, var normalt sikrede. De, der ikke havde, var ofte afhængige af at kunne få et mindre husmandssted og supplere med dagleje eller et håndværk. De dårligst stillede havde kun dagleje og fattighjælp at eksistere for. Var man først på samfundets bund, var det næsten umuligt at stige op igen.

Det var derfor nødvendigt at regulere for sorgen for de fattige, og sikre at fattigfor sorgen kunne finansieres. Den 5. Juli 1803 kom:

”Reglement for Fattigvæsnets provisoriske Indretning og Bestyrelse paa Landet i Danmark”

I hvert sogn blev der nedsat en Fattigkommission med sognepræsten, en blandt de største lodsejere og nogle af fattigdistriktets beboere som medlemmer. Den administrerede fattigforsorgen.

Finansieringen skulle ske ved at:

”i den Forsamling, som holdes først i December Maaned, fremlægger Præsten et udførligt Forslag til Fattig-Forsørgelsen i det paafølgende Aar, og i samme anfører:

.....

c) hvorledes denne, for saavidt den af Sognet, enten i Fødevarer eller Penge, bør udredes, kunde paa dets Beboere være at ligne, i Forhold til Enhvers Vilkaar.”

Nu skulle det altså ikke længere være ”frivilligt” at bidrage, men Fattigkommissionen fik bemyndigelse til at udskrive en ”Fattigskat”.

”De Trængende” blev inddelt i klasser, alt efter hvor værdigt trængende de var:

*”III. De Trængendes Inddeling og Forsørgelse efter deres forskellige Trang.
§ 11*

De Fattige, som antages til Understøtning, inddeles i 3de Classer:

Til 1ste Classe henhøre alle saa gamle og syge, eller paa Helbred, Førlighed, Sandser og Forstand saaledes svækkede, at de aldeles intet, eller kun saare lidet, kan fortiene til Livets første Nødvendigheder.

Til 2den Classe henhøre Børn, som ere Fader- og Moderløse, eller hvis Forældres Forstand, Helbred eller Sæder ere saaledes beskafne, at Børnenes Opfostring og Opdragelse ikke til dem bør betroes.

Til 3die Classe henhøre saadanne Familier eller enkelte Personer, som formedelst Svagelighed, mange Børn, tiltagende Alder eller andre saadanne Aarsager, ikke ere i Stand til at fortiene saa meget, som behøves, til deres eller deres Børns nødtørftige Underholdning.”

Om børnene siger §13:

”De til 2den Classe henhørende Børn besørger Sogne=Commissionen indtingede i et eller andet Huus, til Opfostring og Opdragelse for Distriktets Regning, indtil de kunne sættes i Tieneste, eller paa anden Maade werde forsørgede. Og har da Sogne=Commissionen bestandigt Tilsyn med

Pleieforældrene, at de tilbørligen opfyldte deres Pligter mod Børnene; ligesom og Fattigvæsenet beholder Tilsyn med de allerede forsørgede Børns Underviisning og Opdragelse, indtil disse ere confirmerede.”

Børnene skulle således være sikret en ordentlig opdragelse. Om det også skete, kunne være en anden sag.

Den, der søgte fattigforsorg, skulle henvende sig til præsten. Fattigforsørgelsen skulle i princippet tilbagebetales. Hvis man havde modtaget fattigforsørgelse, som ikke var tilbagebetalt, tilfaldt ens ejendele derfor fattigkassen ved døden.

---%---

I min farmors efterladte papirer fandt vi, hvad min far kaldte moster Valborgs papirer. Hun var min farmors moster. Der var nogle af hendes gamle skolepapirer, men også en udskrift af Gamtofte Kirkebog og en anbefaling fra en fiskehandler til en "Rasmus Jørgensen". Det var jo spændende, så jeg undersøgte, hvem Rasmus Jørgensen var.

Jeg fandt hurtigt ud af, at hans mor var Ane Hansdatter, og at hun var interessant at arbejde med. I Højesteret blev hun i 1837 idømt kagstrygning (piskes offentligt) samt livsvarigt fængsel i Københavns Tugthus for en række mindre tyverier.

Mine undersøgelser er gået både efter Ane Hansdatter og hendes mand Jørgen Rasmussens ophav, deres liv, hvordan en retssag forløb og deres dom. Herudover hvad der, med den opvækst, blev af deres børn.

I beretningen er hovedvægten lagt på retssagens forløb, Anes forklaringer om tyverierne samt tugthusopholdet.

Under sagsbehandlingen ved retten er spørgsmålet: Er sagen forgået på en "ordentlig" måde, eller har man blot taget nogle fra samfundets bund og dømt dem?

Kunne deres børn få et rimeligt voksenliv, eller var de dømt på forhånd på grund af deres forældre?

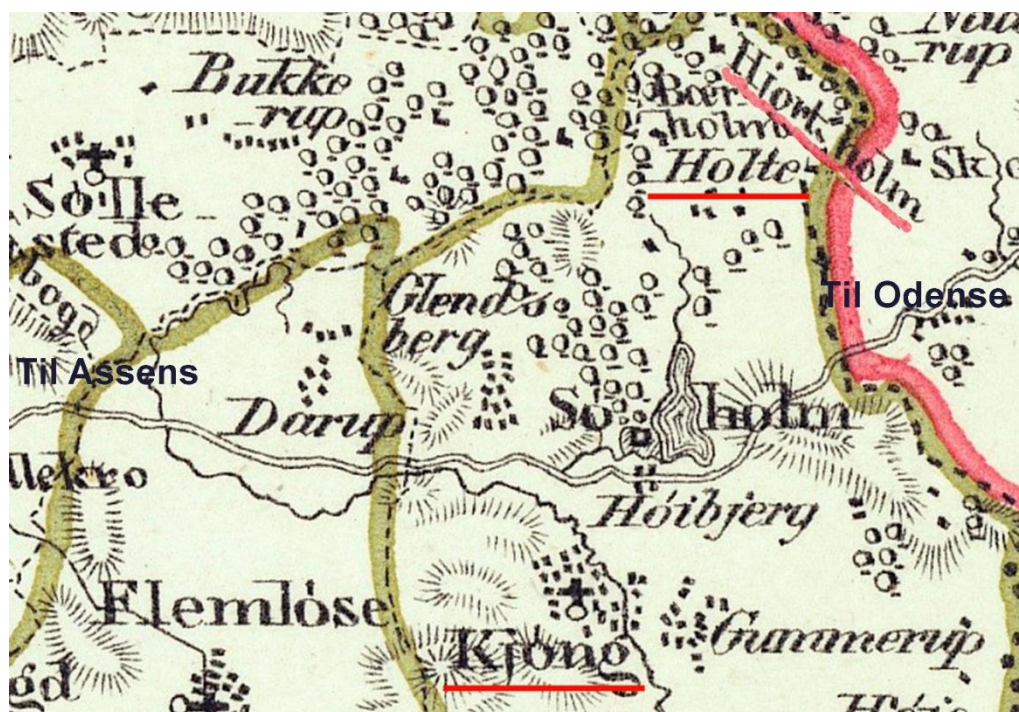
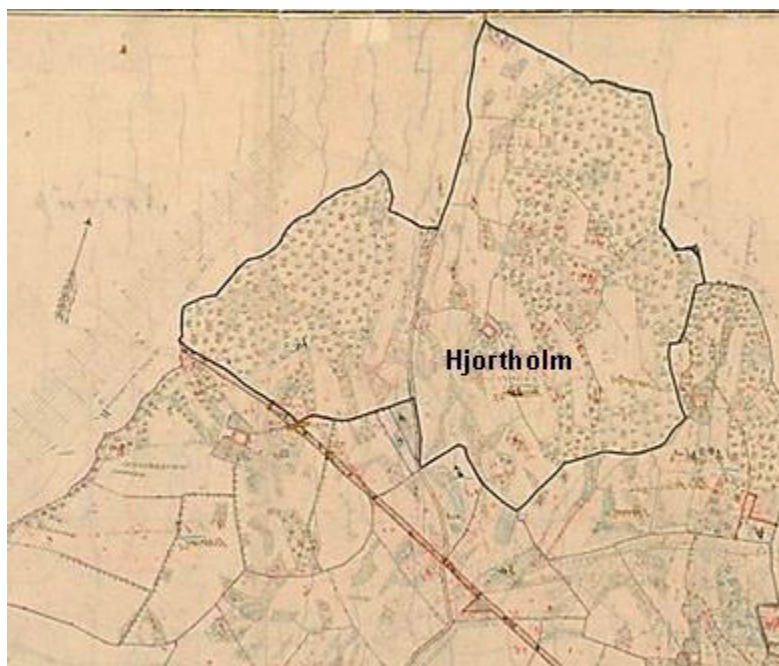
Af kilder har jeg bl.a. haft adgang til domsakterne fra Højesteret, ca. 140 folioark med gotisk håndskrift. Jeg har ikke kunnet tyde alt. Der mangler enkelte ord hist og her, men det ødelægger ikke den overordnede forståelse.

02. Anes oldefar - Hans Erichsen, Hiortholm (ca. 1674 - 1735)

Ane Hansdatters oldefar var Hans Erichsen. Han er født ca. 1674, hvor er ikke afklaret, da kirkebøgerne ikke går så langt tilbage. Han har muligvis været soldat under Store Nordiske Krig, hvorfra mange soldater blev hjemsendt som ca. 40 årige. Det passer med, at han i 1714 fæster Hiortholm i Kjøng Sogn og samme år bliver gift første gang.

Hiortholm er en gammel enestegård, dvs. en gård som før landboreformerne lå for sig selv og ikke indgik i et dyrkningsfællesskab. Gården havde i 1688 matriklen et hartkorn på: Ager 5-1-1-2 plus Skov 0-7-1-0 i alt 6-0-2-2.

Matrikelkort tegnet 1810. Hiortholms jorder markeret med sort.

Udsnit af kort fra 1830 over Odense Amt.

Hiortholm ligger nord for landevejen Assens – Odense i Kjøng Sogn som en af de 4 gårde, der i Holte var enestegårde.

Hvem, der ejede gården i 1714, hvor Hans Erichsen fæstede den, er ikke afklaret, men i 1688 matriklen er ejeren købmand Jean de Sema fra Amsterdam. Han kunne være en af Kronens hollandske kreditorer eller en arving efter en af disse.

Hans arvinger pantsatte i 1697 gården til Anna Margrethe Lassen i Egense Kloster.

Hans Erichsens fæstekontrakt er heller ikke fundet.

(Bem.: Kilde "Huse og gårde med udgangspunkt i Holte").

Hans Erichsen bliver gift 3 gange:

Første gang den 1/7 1714 i Ørsted Kirke med Karen Jensdatter fra Højbjerg. De får et dødfødt barn, der bliver begravet 20/10 1715.

Den 30/3 1719 dør hun i barselsseng med et dødfødt drengebarn. Iflg. kirkebogen blev hun 46 år altså født 1673.

Han blev hurtigt gift igen. Den 23/7 1719 blev han og Anne Laursdatter copulerede i Gamtofte Kirke. De får fra 1720 til 1731 7 børn. Heraf dør 2 som mindreårige.

Den 12/9 1734 dør hun i barselsseng og bliver begravet sammen med sit dødfødte barn. Hun bliver 38 år altså født i 1796.

Den 6/2 1735 bliver han, nu som 61-årig, gift med Anna Andersdatter på ca. 21 år. Mindre end en måned efter dør Hans Erichsen ca. 1/3 1735.

5 måneder senere bliver bliver Peder Olufsen i Hjortholm og salig Hans Erichsens enke Anne Andersdatter copulerede.

Hans Erichsen har dog, ifølge kirkebogen, nået at gøre sin kone gravid. Den 6/11 1735 blev salig Hans Hjortholms barn døbt med navn Anne. Om det nu også var salig Hans Erichsen eller den nye mand, der var faren, kan ikke afklares i dag. Mærkeligt ser det ud, at de ikke venter til efter fødslen med at blive gift.

Hjortholm drives i dag ikke som landbrug, men er udstykket og fungerer som lystgård.

03. Anes farfar - Lars Hansen, Aborre (1728 - 1794)

Hans Erichsen og Anne Laursdatter fik som omtalt 7 børn. 3 af dem fik navnet Laurids/Laurs/ Lauritz/Lars. Den første blev født i 1728, nr. 2 i 1729, men han blev begravet kun 10 måneder gammel i 1730, og nr. 3 blev født i 1731.

Den ene af de to overlevende fæster i 1763 en gård under Brahesborg i Aborre. I FT 1787 oplyses hans alder til 60 år, dvs. født i 1727, da han dør i 1794, oplyser præsten, at han er 65 år, dvs. født i 1729. På den baggrund går jeg ud fra, at det er den Lauritz, der blev født i 1728, der fæstede gården i Aborre. Han er dermed Ane Hansdatters farfar.

I Aborre, Gamtofte sogn, staves hans navn på mange forskellige måder, men både i FT og i Kirkebogen staves det Lars, så den stavemåde vil jeg benytte videre.

Lars har nok været i Landmilitzen. Det passer med, at han først kunne fæste en gård som 35-årig, da mange var i Landmilitzen til den alder.

Gården han fæstede i 1763 havde matr.nr. 9. Den var på 8 tdr. 1 skp. Hartkorn. Det var en god gård at fæste.

Landgilden var på 1 rbd, 1 tdr og 2 skp rug, 4 tdr og 7 skp byg, 2 tdr og 6 skp havre, og han skulle yde hoveri med ægtkørsel og arbejde.

Den tidligere fæster var Jørgen Jacobsen, der havde haft fæstet fra 1733.

Lars Hansen overtog fæstet og blev gift med datteren Anne Jørgensdatter to dage efter.

Anne er født i 1734. I 1761 fik hun som 27-årig en datter Maren Pedersdatter, Udskiftningskort Aborre 1793. Lars Hansens jorder udlagt barnefader Per Persen indrammet med sort. tjenende i Aborre.

Før udskiftningen har gårdens jorder ligget spredt mellem de øvrige gårdes jorder.

Udskiftningen tog fart i slutningen af 1700-tallet, bl.a. efter en forordning fra 1792, der tillod jordejerne at pålægge udgifterne ved udskiftningen på fæsterne.

Aborre by blev udskiftet i 1793. Det var en stjerneudskiftning, hvor gårdene blev liggende i byen, og jorden blev samlet i nogle enkelte lodder for hver gård. På kortet ses at Lars Hansen havde 4 lodder.

Lars og Anne giftes uden forudgående trolovelse efter Kongelig bevilling. De får datteren Anna 28/12 1763. Siden får de 5 børn mere, heraf Hans Larsen i 1768.

Hustruen Anne dør den 20. april 1776 42½ år gammel.

1½ måned efter konens død gifter Lars sig igen. Denne gang med Anne Pedersdatter, som er ca. 29 år gammel. De får 4 børn sammen, hvoraf kun de to overlever.

17 familie	Lars Hans.	60 år	2 første ægteskab	60	2 første ægteskab	60
	Anne Peders D.	40 år	2 første ægteskab	40	2 første ægteskab	40
	Hans Lars	16 år		16		16
	Niels Lars	12 år	Børn af 1ste ægteskab	12		12
	Anne Lars Datter	23 år	Ugift	23	Ugift	23
	Åstr. Hans Lars D.	6 år	Børn af 2 ægteskab	6		6
	Maren Lars D.	3 år	Børn af 2 ægteskab	3		3
	Peder Hans D.	86 år	2 første ægteskab	86	2 første ægteskab	86

FT 1787 Aborre, Gamtofte Sogn Sogn 17. familie.

I Folketællingen 1787 bor Lars Hansen og konen Anne Pedersdatter på hhv. 60 og 40 år sammen med hans 3 børn af første ægteskab samt de to fælles børn samt hans svigermor af første ægteskab. Bemærk at Hans Larsen anføres som 16 årig, men da han ifølge Kirkebogen er født i 1768 er han 19 år gammel.

Den 10. juni 1794 dør Lars Hansen iflg. Kirkebogen 65 år gammel.

Anna Pedersdatter, der nu er ca. 47 år gammel, bliver allerede den 2. juli gift med ungkarl Peder Hansen, Aborre, der er 30 år. De får ingen børn sammen.

Peder Hansen overtager fæstet den 16. juli 1794, men han køber også gården samme dag. Det betyder, at Lars Hansens børn med den første kone nu mister kontakten til gården. En gård på 8 tdr. hartkorn gav en god social placering i bondesamfundet.

At børnene mister gården, får stor betydning for deres fremtidige sociale status. Læs om det under Anes forældre.

04. Anes forældre: Hans Larsen (1768 - 1832) og Karen Jeppesdatter (1780 - 1859)

Hans Larsen blev født i Aborre og døbt 8. maj 1768. Hans forældre var Lars Hansen og Anne Jørgensdatter. Han blev konfirmeret i Gamtofte Kirke i 1785.

I FT 1787 bor han hjemme, 19 år gammel. Faren har en pæn gård med 8 tdr. hartkorn, så han kan have tjent hjemme efter konfirmationen.

Efter farens død og enkens giftermål med en ny og yngre mand er han måske kommet ud at tjene. I FT 1801 er der en Hans Larsen i Hølevad Sogn, der er National Soldat. Alder oplyses til 28 år, men hvis det er den Hans Larsen, jeg arbejder med, er han 33 år. Det kan udmærket være ham, for der er ofte store afvigelser mellem det korrekte og aldersoplysningerne i FT.

Han tjener hos:

FT 1801: "*Isaach Mouridsen 41 år Gift Husbond Bonde Gaardbeboer*", der har fæstet gården under Brahesborg siden 1793.

Karen Jeppesdatter er født i Aborre af Anne Margrethe Christensdatter den 30. jan. 1780. Den udlagte barnefader var Jep Pedersen, der tjente hos Knud Nielsen i Aborre.

Karen Jeppesdatters mor er iht. FT 1787 42 år gammel, ugift, indsidder, er fattig og nyder nogen almisse. Ud over Karen har hun to andre "uægte" børn Christian Iversen på 10 år og Mads Nielsen på 5 år hos sig.

---oooOooo---

I Gamtofte Kirke blev der den 4. oktober 1801 lyst 1. gang til ægteskab for Ungkarl Hans Larsen og Pige Karen Jeppesdatter, begge af Aborre. Copulerede d. 11. november i Hølevad Kirke.

Den 10. januar 1802 får de sønnen Lars. I januar 1803 får de sønnen Jeppe, der dør ½ år gammel. Den 26. december 1803 får de datteren Anna, kaldet Ane. I 1805 får de datteren Karen, og endelig i 1808 får de sønnen Christen, der dør kun 10 uger gammel. 5 børn hvoraf de 2 dør som spæde.

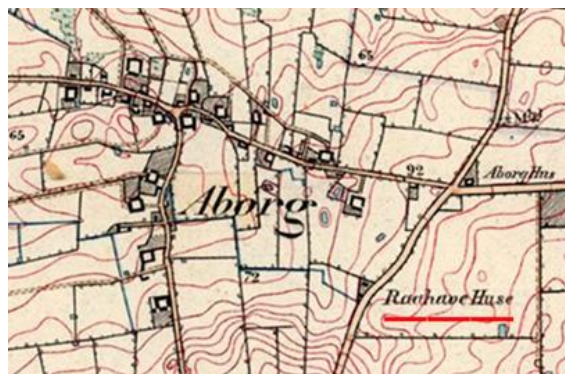
Hvor de bosatte sig, da de blev gift, er ikke afklaret.

I 1803, da de får datteren Ane, betegnes han som indsidder i Aborre, dvs. at de lejer sig ind hos en husmand eller bonde.

I 1806 fæster Hans Larsen et hus af Brahesborg kaldet Raahauge Huus, et hus med lidt jord til (1 fdk $\frac{3}{4}$ alb.), i udkanten af Aborre. Landgilde er 4 rd. årligt samt ægt- og postkørsel.

Her ser vi den sociale deroute.

Han er opvokset på en gård med 8 tdr. hartkorn. Det er en pæn gård, hvor der normalt vil være en tryk tilværelse.

Aborre.

Raahauge Huus markeret med rødt.

Da farens anden kone bliver gift med en ny mand, mister han muligheden for at overtage fæstet. På den tid er befolkningstallet vokset, så der ikke er gårde til alle. Derfor er der kun et lille sted med så lidt jord til, at det ikke giver et fødegrundlag til ham. Han benævnes som husmand.

Hertil kommer at hans kone er "uægte" barn af en ugift mor, der har 3 "uægte" børn. En søn af en god gård ville ofte få en hustru, der var datter af en gårdmand.

Når Raahauge Huuset var så småt, at det ikke kunne give et fødegrundlag for ham og hans familie, måtte han leve af dagleje, men han måtte også søge fattighjælp.

Hans Larsen indplaceres i klasse 3, hvor han første gang fik fattighjælp i 1806: "for denne ene gang", siden: "for sin sygdoms og børns skyld", og sådan fortsætter det med lidt skiftende forklaringer. Han betegnes som arbejdsfær og flittig men får understøttelsen, da han har 3 og siden 2 børn hos sig.

Hans svigermor Anne Margrethe Christensdatter bor også hos dem. Hun er på fattighjælp efter klasse 1. I 1818 fx får hun 3 rbd, 3 skp rug og 3 skp byg pr. kvartal. Hun dør 28. juni 1818 og begravnes 1. juli. Hans Larsen søger derfor om at få lov til at beholde hendes efterladenskaber og få hendes almisse for juli kvartal, mod at han betaler for begravelsen.

Gamtofte Fattigkommission Kommissionssamling 9/7 1818:

"Husmand Hans Larsen af Aborre i anledning af hans Svigermoders død, no 3 nemlig af 1. klasse, som hos ham var til huse, som fremlagde en specificeret liste over dennes efterladenskaber og begærede, at han måtte beholde dette, og tillige for juli kvartal nyde den almisse, som den afdøde hidtil quartali var tilstået, imod da at lade alle begravelses-omkostninger hvile på sig.

Beslutning: Hans Larsen må for de udlagte begravelsesomkostninger beholde den afdødes efterladenskaber, men får ikke almissen."

Da der ikke længere er uforsørgede hjemmeboende børn i årene fra 1819 til 1826, får han ikke fattigforsørgelse. I 1827 får han fattigforsørgelse med 2 skp rug 2 skp byg.

I 1828 overtager sønnen Lars Hansen fæstet. Hans Larsen og hustruen bliver boende hos sønnen. Hans Larsen er fortsat på fattighjælp.

Plan til Fattigforsørgelsen i Gamtofte Fattigdistrikt for Aaret 1831:

Fattigdistrikt af Torslev		1831		
dover Opholdstid og Heltag		Rbd	Rugmel	Malt
2	Maren Anders	10	10	10
4	Hans Larsen	3	1	1
5	Maren Jacobs	1	1	1

Hans Larsen er fortsat i 3. klasse:

"4 Hans Larsen Bebor et jordløst Huus Raahauge=Huuset kaldet ... Baade Han og Konen har de sidste Aar været saa svagelige at de ikke har kunnet ernære sig andrager Hjælp 3 Rbd 1 Td Rugmel 1 Td Malt."

Året efter er han i 1. klasse. Nu er hjælpen: 6 rbd, 1 ü mel, 4 ü malt og 4 ü gryn.

Hans Larsen dør i 1832, 66 år gammel.

Efter mandens død bliver Karen Jeppesdatter boende hos sønnen i Raahauge Huus. Hun er på aftægt, men får også fattighjælp hvert år fra 1838.

I Fattigprotokollen i 1847 er der i et notat til forhandlingerne anført, at Karen Jeppesen Raahauge Huuset, der i længere tid har været sengeliggende, ekstra får 2 rbd.

Den 9. januar 1859 dør Karen Jeppesdatter, fattiglem og enke efter husmand Hans Larsen af Raahauge Huuset, Aborre Mark. 80 Aar.

Møde i 1859: Fattigkassen afholder begravelsesomkostningerne:

B. Betaltes følgende Regninger:	
a. Jens Nielsens Regning over Begravelsesomkostningerne ved Karen Jeppesens Begravelse	7 Rdlr - M 10 Sk
b. do på Tørv til Samme	2 -- 1 -- --
I alt	9 Rdlr 1 M 10 Sk

"8. Betaltes følgende Regninger:

a. Jens Nielsens Regning over Begravelsesomkostningerne ved Karen Jeppesens Begravelse	7 Rdlr	- M	10 Sk
b. do på Tørv til Samme	2 --	1 --	-- --
I alt	9 Rdlr	1 M	10 Sk

I forhold til hvad der betales som fattighjælp, forekommer begravelsesomkostningerne store.

05. Ane Hansdatter – barndom og ungdom

Ane Hansdatter blev født i Aborre, Gamtofte Sogn i 1803, og hun blev fremstillet i Gamtofte Kirke den 26. december samme år. Hendes forældre var Hans Larsen og Karen Jeppesdatter.

Ane blev konfirmeret i Gamtofte Kirke i 1818 med ordene: *"meget god, opmærksom, lærenem og anstændig"*.

Hun boede hjemme hos sine forældre, til hun var 12½ år, så tjente hun 4 år hos Gårdmand Jens Jeppesen, Aborg. Om vinteren var hun hjemme. Herefter tjente hun hos Gårdmand Anders Nielsen i 2 år.

I 1822 blev hun og Jørgen Rasmussen gift i Gamtofte Kirke. De første 2 år boede de hos hendes forældre i Raahauge Huus, derefter flyttede de ind i en anden stue. Siden da har de boet der.

De får i alt 6 børn:

I 1822 Hans, 1824 Niels, 1826 Dorthe Margrethe, 1828 Christen, 1834 Anne og endelig i 1836 Rasmus.

I 1837 blev Ane fængslet for adskillige tyverier i forbindelse med indbrud, hvor hun blev idømt kagstrygning og livsvarigt tugthus.

I fængslet fik hun endnu en søn, Peder Andreas Hansen i 1840.

06. Anes mand Jørgen Rasmussen Byllerup

Jørgen Rasmussens bedsteforældre.

Jørgen Rasmussens bedsteforældre på morens side er Jørgen Nielsen og Marie Madsdatter. Deres fødsler er ikke fundet, men de er begge født omkring 1734. Han er bonde og gårdbeboer i Byllerup Bye, Nørre Aaby Sogn. De fik i alt 7 børn, heriblandt Dorthe Margrethe i 1760 og Else i 1759.

I FT 1787 bor Jørgen Nielsen og hustruen Maria Madsdatter med 3 af deres børn, datteren Elses barn samt Mads Hansen og hustru Karen Madsdatter, der får aftægt af gården.

FT 1787 Nr. Aabye Sogn Byllerup Bye Familie Nr. 7:

Jørgen Nielsen	Løbonde	53 -	} Jørgen i 1 ^{te} Egteskab	} Bonde og Gaardbeb
Marie Mads Datter	Madmoder	53 -		
Else Jørgens Datter	} Deres Børn	30 -	} gift 1 ^{te} gang	
Mads Jørgensen		17 -		
Niels Jørgensen		14 -		
Karen Magrethe Hansdatt	Deres Barne Barn	1 -		

Mads Hansen	Mand	70	} Jørgen i 1 ^{te} Egteskab	} faar Aftægt af Gaardens Beboere
Karen Mads Datter	Hans Kone	60		

"Folketælling 1787 Odense Amt, Vends Herred, Nr. Aabye, Byllerup

Jørgen Nielsen	Hosbonde	53	Begge i	Bonde og Gaardbeb
Marie Madsdatter	Madmoder	53	1st Egteskab	
Else Jørgensdatter	Deres Børn	30	gift 1st. Gang	
Mads Jørgensen	Deres Børn	17		
Niels Jørgensen	Deres Børn	14		
Karen Magrethe Hansdatt	Deres Barne Barn	1		
Mads Hansen	Mand	70	Begge i 1st	Faar Aftægt af
Karen Madsdatter	Hans Kone	60	Egteskab	Gaardens beboere"

Hvilken forbindelse der er mellem Mads Hansen, hans kone og Jørgen Nielsen og hans kone er ikke afklaret. Mads Hansen fæstede en gård i 1742 under Hindsgavl Gods. Karen Madsdatter og Marie Madsdatter, de to mænds hustruer, kan være søstre, muligvis derfor er Mads Hansen og hustru på aftægt på deres tidligere gård, som Jørgen Nielsen så har fæstet. Et fæstebrev er dog ikke fundet.

Jørgen Rasmussens mor Dorthe Margrethe Jørgensdatter tjener i 1787 hos Anders Nielsen i Byllerup.

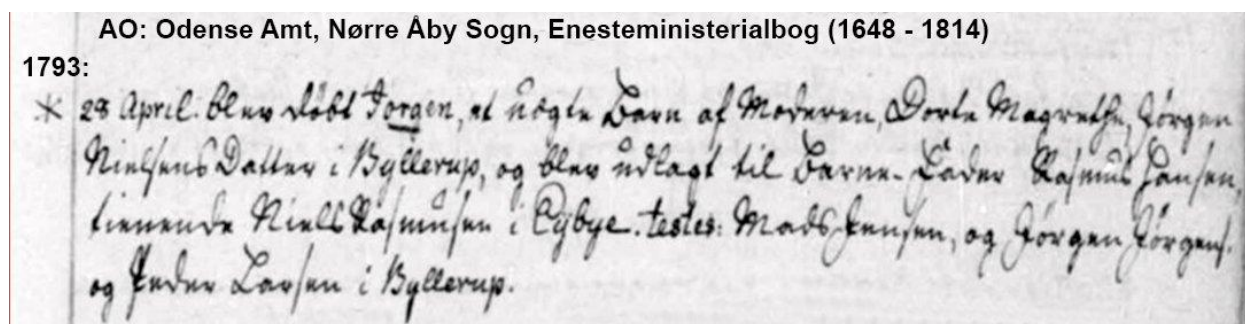
I 1801 er Jørgen Nielsen og Marie Madsdatter gået på aftægt hos sønnen Mads Jørgensen, der har overtaget fæstet. Mads Hansen og Karen Madsdatter er begge døde i mellemtiden han i 1792 og hun i 1787.

Mads Jørgensen bor med sin hustru Anne Kirstine Knudsdatter og deres 4 børn, en tjenestepige og hans forældre på aftægt.

Sine søskende og deres børn tager han sig derimod ikke af.

Jørgen Rasmussen

Jørgen Rasmussen blev født i Nørre Åby Sogn 1793:

- * "28 April blev døbt Jørgen, et uægte barn af Moderen Dorte Margrethe, Jørgen Niensens Datter i Byllerup, og blev udlagt til Barne-Fader Rasmus Hansen, tiende Niels Rasmussen i Eybye. Testes: Mads Jensen og Jørgen Jørgensen og Peder Larsen i Byllerup."

Moren Dorthe Margrethe Jørgensdatter var 33 år og ugift, og faren var Rasmus Hansen, der var tjenestekarl i nabosognet.

Under den senere retssag oplyste Jørgen, at hans mor døde, da han var helt lille. Han blev derfor opdraget hos sin Moster Else Jørgensdatter i Gremmelykke, til han var 9 år gammel, hvor mosteren døde.

Det er tvivlsomt, hvor troværdige disse oplysninger er.

I FT 1801 bor han hos sin moster i Gremmelykke med hendes mand, deres 2 børn og mandens mor. Af kirkebogen for Ingslev Sogn fremgår det, at mosteren Else Jørgensdatter døde den 17. august 1814. Da var Jørgen 21 år gammel.

Om Jørgens mor døde, da han var lille, har ikke kunnet afklares. Hun er ikke fundet hverken død eller i live i nogen af sognene omkring Nørre Åby Sogn.

I 1803, da Jørgen var 10 år, kom der regler for fattigforsorgen på landet.

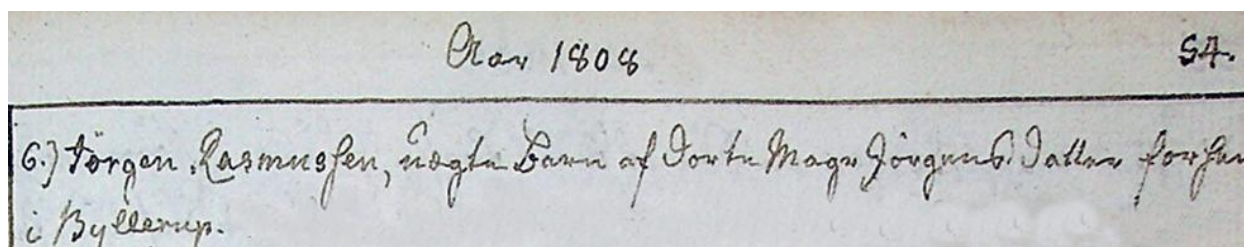
Herefter var han ikke længere hos sin moster, og der var ingen anden familie, der tog sig af ham, så han må være kommet under Fattigkommissionen. Han er dog ikke fundet omtalt i dens forhandlings protokol.

Jørgen Rasmussen skal være under Fattigkommissionens tilsyn, fra han er 10 år, til han er konfirmeret i 1808 som 15-årig.

I den periode tjener han 4 steder:

- Gaardmand Mads Andersen, Thaarup, Indslev Sogn i 1 år
- Jørgen Møller i Fjeldslev i 2 år
- Peder Hansen i Aborre i 2 år og
- Anders Nielsen Galstrup i 1 1/2 Aar, hvor han blev konfirmeret.

Da han blev konfirmeret, skrev præsten i Nr. Åby sogn:

"Aar 1808

54

6.) Jørgen Rasmussen, uægte Barn af Dorte Magr Jørgens Datter forhen i Byllerup."

Ved andre konfirmerede skrev præsten søn/datter af "afg" forkortelse for afgangene - dvs. døde. Når han ikke skriver det ved Jørgens mor, kan det betyde enten, at hun lever eller, at han ikke ved, at hun er død.

Efter sin konfirmation må han klare sig selv, og han tjener nu som "voksen" hos:

- Peder Hansen i Aborg i 2 år,
- Anders Mortensen i Gremmelykke 1 1/2 Aar,
- Peder Hansen i Aborg i 2 1/2 år

Den 15. januar 1815 bliver han indkaldt til Fynske Regiment Lette Dragoner.

Under retssagen blev et brev fra 1. Esqadron fremlagt:

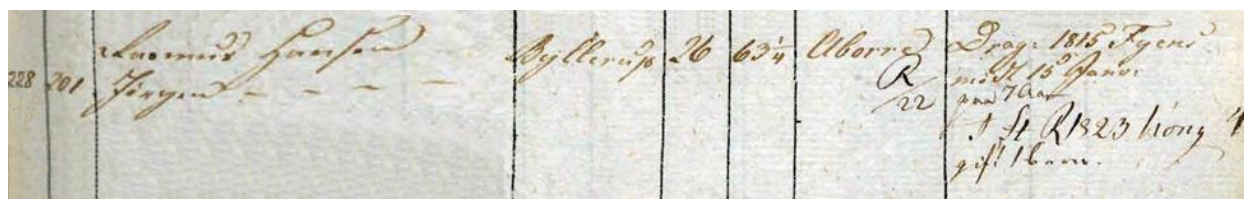
"Til Fynske regiment Lette Dragoner fra 1st. Esqadron:

Jørgen Rasmussen Byllerup af Odense Amts 91 Lægd No 272 har tjent ved 1st Esqadron i No 57 fra 16 Januar 1815 til 31 Maj 1822, hvor han blev dimitteret som udtjent, da han var indskreven for Auxiliærkorpset og på Grund heraf allernaadigst eftergivet 1 Aar af sin Værnepligt. - Bemeldte Jørgen Rasmussen Byllerup har i bemeldte hans Tjenestetid opført sig upaaklageligt som Dragon og ikke lidt nogen Straffedom.

Odense den 2te Maj 1837"

Han oplyser selv i sin levnedsbeskrivelse, at han tjente i 4th Esqadron NO: 57 2 1/2 År.

Af flere lægdsruller fx 1820 fremgår det, at han mødte 7 år:

"228 201	Rasmus Hansen Jørgen	Byllerup	26 63 ¼	Aborre R/22	Drag 1815 Fyens mødt 15 Janur paa 7 Aar I St R23 Kong 4 gift 1 Barn"
----------	-------------------------	----------	---------	----------------	--

Hvordan forskellene forklares, og at han ikke oplyser om tjenesten i Auxiliærkorpset, er ikke afklaret. Såfremt han havde været med Auxiliærkorpset i 2 ½ år i Frankrig, ville han vel have omtalt det i sin levnedsbetegnelse.

Efter soldatertjenesten tjener han igen hos:

- Gaardmand Jens Jensen i Aborg i 1 år
- Peder Hansen sammested i 2 år
- Lorentz Bang på Lilletoften i 1 år
- Peder Nielsen, Gaardmand i 1 Aar.

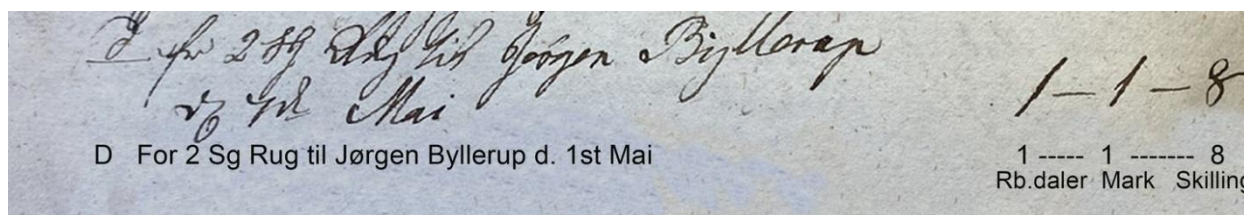
På disse 20 år tjente han 11 gange + militærtjeneste. Bemærk at han tjente 4 gange i alt 8½ år hos Peder Hansen i Aborg og 1 år hos Jens Jensen også i Aborg. Han har altså været kendt med Aborre og Ane Hansdatter i sin opvækst.

Det var en omskiftelig tilværelse, han havde, fra han var 9, til han var 29 år, hvor han blev gift, men nok ikke meget anderledes end så mange andre fattige havde på det tidspunkt.

I 1822 blev han som 29-årig gift med Ane Hansdatter og har siden boet i Raahauge Huus og arbejdet som daglejer. Herudover får han hvert år fra 1829 almisse fra Gamtofte Fattigkommission.

Af Fattigkommissionens Forhandlingsprotokol for 1829 fremgår, at Jørgen Rasmussen er i 3. klasse, han bor i Raahauge Huset, har 4 børn. I almisse får han 1 skp. og 2 fjerdingkar rug og byg.

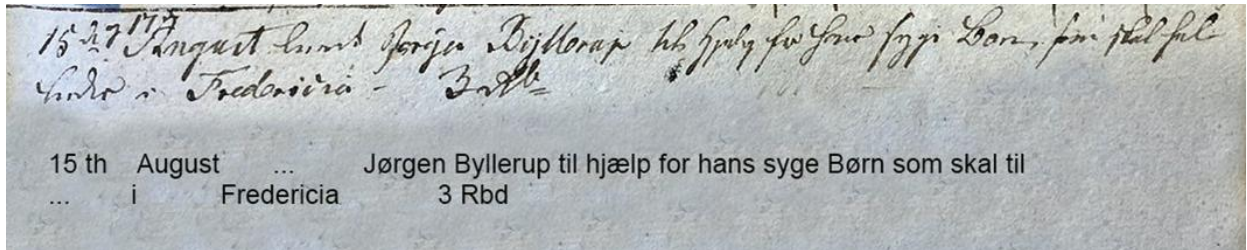
Men han får også ekstra fx for 2. kvartal 1832:

D For 2 Sg Rug til Jørgen Byllerup d. 1st Mai

1 - 1 - 8
Rb.daler Mark Skilling

I 1833 skal hans syge børn til Fredericia:

Fredericia Hospital var en speciel institution for syge og fattige børn.

Også i oktober kvartal er der udgifter til Jørgen Rasmussen Byllerups syge børn.

Han får herefter hjælp hvert år, til han og konen bliver fængslet i 1837.

07. Retssag og dom

Den 3. april 1837 opdager skrædder Johan Larsen af Nakkehus, Tanderup sogn, at et rødt uldent klæde, der har tilhørt ham, er fundet hos en hattemager i Assens. Hattemageren opgiver, at han har købt det af Ane Hansdatter, der bor i Raahauge Huset i Aborre, Gamtofte sogn.

Ane Hansdatter og hendes mand Jørgen Rasmussen Byllerup fængsles i Assens Arrest.

De har 6 børn. Børnenes forsørgelse må Fattigkommissionen nu tage sig af.

Den ældste Hans var konfirmeret, så han måtte klare sig selv. Den næste Niels, der var 13 år, var allerede fæstet frem til maj. De 4 mindste blev i Raahauge Huset hos Anes søster Karen frem til 1. maj.

Herefter blev de sat i pleje:

Dorthe Margrethe, der var 11 år:

Gustav Andersen i Woldbroe for 11 rbd 2 s for et halvt år.

Christen, der var 9 år:

husmand Knud Mortensen på Woldbroe Mark for 12 rbd 3 s for et år.

Anne, der var 3 år:

hendes morbror Lars Hansen i Raahauge Huset for 13 rbd 3 s for et år.

Rasmus, der var 1/4 år:

husmand Niels Hansen på Egerup Mark for 17 rbd for et år.

Plejeforældrene skulle efter loven af 1803 sørge for, at børnene, fra de er 6 eller 7 år:

"stadigen søge Skolen; Ligeledes skulle de og indfinde sig ved de offentlige Underviisninger, som af Præsten gives Børn af deres Alder. Saadanne Børn nyde ikke alene frie Underviisning i Læsning, Regning, Skrivning osv.; men skal og af Fattig=Kassen forsynes med de fornødne Bøger og Skrivematerialier".

Nu siger loven af 1803 så, at Fattigkommissionen skal føre:

"Tilsyn med Plejeforældrene, at de tilbørligen opfylde deres Pligter mod Børnene; ligesom og Fattigvæsenet beholder Tilsyn med de allerede forsørgede Børns Underviisning og Opdragelse, indtil disse ere confirmerede".

Såfremt plejeforældrene ikke overholder deres forpligtelser, får de advarsler af præsten. Hvis dette ikke hjælper:

"hensættes Børnene til Andre; og den Hiælp, som Forældrene eller Plejeforældrene har været tilstaaet for Børnenes Skyld, fratages hine og anvendes til disses Opdragelse."

-----%-----

I sagen afhøres Ane Hansdatter og Jørgen Rasmussen adskillige gange. De bestjålne og køberne afgiver også deres forklaringer.

Her et kort referat af protokollerne fra de enkelte retsmøder. Protokollerne er meget omfangsrige. Under det sidste retsmøde sammenfattes alle forklaringerne, og denne sammenfatning refereres fuldt ud.

Assens Købstad Politi Protokol:

1837.04.13 I alt 16 vidner forklarer dels om indbrud hos dem og dels om at have købt varer hos en kone i Raahauge Huus. Fx. Skrædder Johan Larsen Nakkehus, Tanderup Sogn der forklarer om indbruddet natten mellem 18. og 19. Oktober forrige Aar. Hvordan det er foregået, og hvad der er stjålet. Og fx. *"Knud Bjørnsen Assens, der forklarer, at hans Kone skal have købt en særk af en Kone i Raahauge Huus formodentligt Jørgen Byllerups Kone"*.

1837.04.14 Her afhørtes flere vidner, der havde købt varer i Raahauge Huus. Fx *"Pigen Sofie Sørensen af Assens, der forklarede, at hun kort efter Juul afkjøbte Konen i Raahauge Huus et carmosinrødt uldent Halstørklæde med Fryndser, for hvilket hun betalte 3 Sk."*
Ane Hansdatter og Jørgen Rasmussen forklarede om deres tyverier og indbrud.

1837.04.17 Her blev Jørgen Rasmussen afhørt igen, og flere købere af tyvegods set blev afhørt. Herudover identificerede flere af de bestjålne det tyvegods, der var købt i Raahauge Hus. Fx *"fremstaar Gaardmand Jørgen Larsen og Konen Christine Pedersdatter af Emtekjær, der blev forelagt det i Rettens bevaring værende tøj, af hvilket de Ejendom det carmosinrøde Tørklæde"*.

Ane Hansdatter og Jørgen Rasmussen forklarede begge om deres liv.

Wedelborg Birks Politiprotokol

1837.04.28 En skrivelse fra By- og Herredsfogden i Assens af 22. april 1837 fremlægges. Her beskrives nogle af tyverierne og nogle af de bestjålnes forklaringer gennemgås.

Herefter blev *"Arrestantinden Ane Hansdatter løs og ledig samt uden Baand og Lænker fremstillet for Retten og blev opfordret til uforbeholdent at vedgaa alle de Tyverier i hvilke, hun ? har gjort sig skyldig og uden Dølgemaal og hvorefter hun afgav følgende Forklaring"*.

Herefter gennemgik Ane alle sine tyverier.

1837.05.01 *"Anno 1837 Mandagen den 1. Maj, om Formiddagen holdtes paa Grevskabet Vedelsborgs Birketingssted en Politieret af den Ordinaire Dommer og Skriver i Overværelse af Vidnerne Hasset og Claus Jespersen. Hvor da fornyede Forhør atter blev foretaget. – Dommeren fremlagde en Skrivelse af 28de f. M. fra Hr Kancellieraad By og*

Herredsfoged Gundorph i Assens, hvormed sendes endeel Tøj sammenbundet i forskellige Bundter og hver for sig forseglet.

Bemeldte Skrivelse blev oplæst, saaledes lydende:

Efter Hr Birkedommerens Forlangende sendes Dem hermed de Arrestantinden Anne Hans Datter af Raahauge Huus tilligemed det i min Skrivelse af 22de dennes bemeldte Tøj, der er sammenbundet i forskellige Bundter paaskrevet hver Bundt hvortil det henhører og Forventer jeg derefter Deres behagelige Tilsigelse for Tøjets modtagelse hermed.

*Assens Byfoged og Baag Herredsfoged den 28 April 1887.
Ærbødigst Gundorph*

*Velbyrdelige
Hr Birkedommer Jeppesen*

*Fremlagt under Vedelsborg Birks
Politieret den 1. Maj 1837.
H H. Jeppesen*

De modtagne Pakker bleve nu aabnede og det der værende Tøj befunden at være som følger:

A: en Pakke forseglet og paaskrevet, stjaalet i Nakkehuus, deri fandtes

- 1 En Særk Hørgarns Overdeel og Blaargarns Underdeel*
- 2 En Ditto -----Ditto---"----- "-----"*
- 3 En Ditto -----Ditto---"----- "-----"*
- 4 En Ditto -----Ditto---"----- "----- Paasyet J. H: K: D:*
- 5 En Ditto -----Ditto---"----- "-----"*
- 6 En Ditto -----Ditto---"----- "-----"*
- 7 En Ditto -----Ditto---"----- "-----"*
- 8 En Ditto -----Ditto---"----- "-----"*
- 9 Et Par Hørgarns Lagener*
- 10 En Bygkorns firkantet Dug*
- 11 Et høyrødt Vadmels Tørklæde med ...?... Borter.*

Hvilke Sager efter den saaledes gjorte Fortegnelse blev paategnet Lt A og summerede fra 1 til 11 efter Oplysningen.

B. en Pakke forseglet og paaskrevet. Iblandt dette Tøj skulde 2 Lagen fra Gamtofte, det Øvrige er endnu ej vedkjendt, deri fandtes

- 1 *Et Stykke Uldgarn omtrent ½ u.*
- 2 *To Smaaduge som skal have været i en Dug.*
- 3 *En Særk Hörgarns Overdeel og Blaargarns Underdeel.*
- 4 *En Ditto -----med Bogstavet B*
- 5 *En Hörgarns Særk med röde Bogstaver M R 7.*
- 6 *En Særk Hörgarn Overdeel og Blaargarn Underdel*
- 7 *En Overdeel til en Særk.*
- 8 *En Hörgarns Skjorte*
- 9 *En Blaargarns Ditto*
- 10 *Et Blaargarns Lagen*
- 11 *Et - Ditto -- Ditto*
- 12 *Et - Ditto -- Ditto*
- 13 *Et - Ditto -- Ditto*
- 14 *Et - Ditto -- Ditto*
- 15 *Fire lignende Stykker, der saa ud til at have været et Lagen.*
- 16 *Fire afskaarene Særkeærmer.*
- 17 *En lille sribet Dug paategnet Ellen.*
- 18 *En lille Barnesok - paaskrevet A.*
- 19 *Et lille Stykke Hörgarn.*
- 20 *En röd og blaaestribet Hovedpude.*

D: En Pakke forseglet og paategnet. Det Tøj Anne Hansdatter har foregivet at have fundet paa Vejen til Emtekjær - Deri fandtes.

- 1 *Et uldent carmosinrødt Halstörklæde med Fryndser.*
- 2 *Fem Börnesærke.*
- 3 *En lille Skjorte paasyet med rødt L. B.*

E: En Pakke forseglet og paategnet. Stjaalet i Billeskov. Heri fandtes følgende Sager

- 1 *Et par Blaargarns Lagner*
- 2 *Et blaat og rødtribet Dynevaar.*

F: En Pakke forseglet og paategnet. Stjaalet i Emtekær. Deri fandtes

- 1 *To Hörgarns rødtribede Forklæder*

G: En Pakke forseglet og paategnet - Stjaalet i Mygind - Deri fandtes

- 1 *Et Hörgarns Lagen.*
- 2 *Et Blaargarns ditto*
- 3 *Tolv et halvt Pund Blaargarn, som er vundet.*
- 4 *To et halvt u ditto uvundet.*

De i Optegnelserne under Litr. B, D, E, F og G anførte Sager og Varer bleve ligeledes paategnede og nummererede, eftersom de saaledes ere anførte og optegnede, og videre end det saaledes anførte forefandtes ikke i de ovenanførte forseglede, men nu aabnede og eftersete Pakker. –

Da saavidt var passeret og efterat Retten Længe havde opholdt sig efter Arrestantindens Ankomst her i Dag, som var foranstaltet afhentet ved et gaaende Bud, eftersom hun ved sin Nærværelse her sidst tilkendegav godt at kunde gaa hertil, modtog Dommeren vedlagte Skrivelse fra Hr. Cancelliraad Gundorph i Assens, med det derudi paaberaabte Bilag, hvorefter det sees, at Arrestantinden ikke vil kunde gaae hertil Retten og des Aarsag ikke möder i Dag.

Bemeldte Skrivelse med Bilag fremlagdes og procederedes saaledes lydende: Af vedlagte Doctorattest vil det behagelig erfares, at det er fornöden for Arrestant- inden Ane Hansdatter at hun befördres med Vogn til Kjerlingberg, saasom hun er plaget af Slagtilfælde, hvorfor Hr Birkedommeren anmodes at sende en Vogn, naar de önsker i hende i Forhör.

Baagherreds Contoer i Assens den 1. Maj 1837

Ærbödigst Gundorph

S.T. Hr Birkedommer Jeppesen

Fremlagt inden Vedelsborg Birks

Politieret den 1 May 1837.

H. H. Jeppesen

Da Arrestantinden Anne Hansdatter skal efter Beretning af og til være plaget af Slagtilfælde eller Besvimelse, saa anses det for nödvendigt at hun til det bestemte Forhör i Kjerlingberg befördres med en Vogn i Kongeægt.

Danngen.

Assens den 1. Maj 1837.

Fremlagt inden Vedelsborg birks

Politieret den 1. Maj 1837.

H. H. Jeppesen

Tilstede var Gaardmand Jörgen Larsen af Emtekjær og hans Kone, Skrædderen Johan Larsen Nakkehuus, Lars Hansens Datter Mette Kirstine Larsdatter og Gaardmand Niels Nielsen Emtekjær, Hans Christian Christensen og Kone Billeskov for at vedkjende sig de af de ovenanførte

Sager, som dem maatte være frakomne, men da Arrestantinden saaledes ikke mødte, bleve de alle dimitterede med tilhold at møde igjen förstkommende Fredag den 5 Dennes Formiddag Kl. 9 og Forhøret til den Tid udsat.

*Retten hævet.
H. H. Jeppesen”*

1837.05.05 *”Hvor de forannævnte Forhør atter blev foretaget.*

For retten mødte Arrestantinden Ane Hansdatter løs og ledig samt uden Baand og Lænker.”

Her mødte de bestjålne op og vurderede værdien af tyvekosterne, og tyverierne blev igen gennemgået, også med hvor lang tid der gik med dem og at gå fra sted til sted.
(Bem.: Referatet af dette retsmøde fylder 6½ folioark)

1837.05.09 *”Hvor de forannævnte forhør atter blev foretaget”*

Der blev fremlagt:

1. en skrivelse af 6. maj fra By- og Herredsfogden i Middelfart, der skriver, at han ikke har noget negativt at sige om Ane Hansdatter og Jørgen Rasmussens ophold og tjeneste og om deres straffeattester.

2. en skrivelse dateret 2. maj 1837 fra Fynske Regiment der intet negativt har at sige om *”forhenværende Dragon Jørgen Rasmussens forhold”*.

3. en skrivelse fra Fynske Regiment Lette Dragoner:

”At forhenværende Dragon ved Fynske Regiment Lette Dragoner 1st Esquadron No 57 Jørgen Rasmussen Byllerup ikke ifølge Tjeneste Protokollerne Udskrift findes at være tiltalt eller straffet i hans Tjenestetid ved bemeldte Regiment attesteres hermed.

Odense den 2. Maj 1837”.

4. En skrivelse:

”Til Fynske regiment Lette Dragoner fra 1st. Esquadron:

Jørgen Rasmussen Byllerup af Odense Amts 91 Lægd No 272 har tjent ved 1st Esquadron i No 57 fra 16 Januar 1815 og til 31 Maj 1822 hvor han blev dimitteret som udtjent, da han var indskreven for Auxiliærkorpset og på Grund heraf allernaadigst eftergivet 1 Aar af sin Værnepligt.-

Bemeldte Jørgen Rasmussen Byllerup har i bemeldte hans Tjenestetid opført sig upaaklageligt som Dragon og ikke lidt nogen Straffedom.

Odense den 2te Maj 1837”

5. *”Hoslagt har Deres Velbyrdighed udskrift af det ... Forklaring at samme ligeledes indeholdent Sandhed(?) Dernæst blev bemeldte Jørgen Rasmussen under streng Examination opfordret til at vedgaa hans*

Delagtighed under de af hans Kone begaaede Forbrydelser men desuagtet var ingen videre Bekjendelser at faae udover de Han tildels allerede har meddelt under de foregaaende Forhør i Assens, at han nemlig var vidende om, at hans Kone gik ud til forskellige Tider og derefter kom hjem med endeel Varer, som hans Kone da sagde at hun havde stjaalet, men hun talte dog aldrig om, fra hvem hun havde taget saadanne med sig hjembragte Sager, saa tilstaar han og, at han var sin Kone behjælpelig med, at brænde de af hende omforklarede Sager i deres Bagerovn en Dag, at de bagte, efterat de var bleve underrettede om at det vilde blive galt med samme. - Han nægter paa det bestemteste at have stjaalet under eller paa andre Steder med end hos Husmand Gorm Jensen i Gamtofte saavel som og nogensinde at have været med hans Kone paa hendes utallige Vandringer, ved de Tyverier hun har begaaet eller at have været hende behjælpelig med at bringe de af hende stjaalne Sager til deres Hjem eller at have været hende behjælpelig med at bringe de af hende stjaalne Sager til deres Hjem enten fra Gerningsstedet eller ved paa Vejen ved saadanne Lejligheder at gaa hende i Møde.

- Anne Hansdatter blev ligeledes opfordret til at vedgaa hvad videre hun kunne have begaaet, hvortil hun erklærede, at have bekjent alle sine Forsyndelser, samt ikke at have videre at tilstaa i denne Sag”.

Herefter erklærede Ane Hansdatter, at hun ikke havde noget imod, at nogle kjoler mv., som hun havde stjålet blev tilbageleveret til ejerne. En af de bestjålne var ikke mødt.

”- Derpaa blev Jørgen Rasmussen og Kone Anne Hansdatter atter overgivet til deres Bevogtere for at indbringes til Assens og dette forhør sluttet for ? at meddeles.

- Retten hævet - H. H. Jeppesen”

Baag Herreds Politi Protokol

1837.05.01 Der blev forelagt ”Skrivelse af 23de f. M. fra Birkedommer Jeppesen paa Kjerlingberg til oplysning om de af Anne Hansdatter og Mand Jørgen Rasmussen Raahagehuset begaaede Tyverier.”

Flere der havde købt varer af Ane Hansdatter og flere bestjålne blev afhørt.

Wends Herreds Forhørs Protokol

1837.05.05 I en skrivelse fra Birkedommer Jeppesen Wedelborg Birk nævnes 4 af de steder Jørgen Rasmussen har tjent. Disse afhøres og de oplyser ”at hans opførsel under tjenesten har været ulastelig”.

Baag Herreds Politi Protokol

1837.05.08 Dåbs og konfirmations attester for Jørgen Rasmussen blev fremlagt.
Flere af de bestjålne blev afhørt.

Wedelborg Birks Politiprotokol

1837.05.29 En skrivelse af 22. maj 1837 fra Procurator Tommerup i Middelfart med yderligere oplysninger om tyverierne og vurdering af de stjålne varers værdi blev fremlagt.

"Tilstede var løse og ledige samt uden Baand og Lænker Arrestanterne Jørgen Rasmussen Byllerup og Kone Ane Hansdatter."

Tyverierne blev igen gennemgået.

1837.05.30 Forklaringer fra de bestjålne blev fremlagt og nye afhøringer af nogle af de bestjålne blev gennemført.
(Bem.: 29. og 30. maj: Referatet fylder 12 folioark)

Baag Herreds Politi Protokol

1837.05.30 Yderligere forklaringer fra de bestjålne blev fremlagt.

Wedellsborg Birks Justitsprotokol

1837.06.12 *"blev på Grevskabet Wedellsborg Birks Tingsted sat og holden en Extraret af den ordinære Dommer og Skriver i Overværelse af Vidnerne Jens Hansen og Niels Rasmussen.*

For Retten fremlagdes en Stævning af 6th dennes udtaget af Actor i Sagen mod Arrestanterne Jørgen Rasmussen Byllerup og hans Kone Ane Hansdatter af Raahagehus, der tiltales for flere Indbrudstyverier, Holerier, Medviderie med videre tillige fremlagdes tvende Skrivelser fra Actor Procurator Tommerup i Middelfart af 6th og 10de dennes saavel som det i sidstnævnte Skrivelse paaberaabte Actions Indlæg med hermed hørende Documenter og hvilke Documenter, samtlige ? saaledes lydende:

Tiltalte Jørgen Rasmussen Byllerup og Kone Anne Hansdatter Raahage Huus var begge personligen tilstede i Retten løse og ledige samt frie for Baand og Lænker"

Herunder blev beskrivelsen af nogle af indbruddene rettet og afstande mellem de forskellige steder blev gennemgået.

"De tiltalte forelagdes ? Actors Indlæg. - Den ? Defensor Procurator Kümmel mødte og bad om Udskrift af det i Dag Protokollen tilførte, Udskrift af Sagens Documenter og Udsættelse til i Dag 8th Dage. - Det begærede blev bevilget. - Tilstede var også i Dag ? Johan Larsen Til 1 t Tegn, mod hvilke ? Anne Hansdatter intet havde at erindre. - Johan Larsen ? og Jørgen Rasmussen og Kone overgivet deres Lænker for igjen

at udbringes i Arresten og Sagen udstaar saaledes til førstkommende
Mandag Eftermiddag kl. 4.

H. H. Jeppesen”

For Grevskabet Wedellsborgs Birketing fremlægges udskrifter af alle de tidligere
retsmøder og forklaringerne sammenfattes.

Om Anes tyverier bliver det forklaret:

1. ”at hun mellem den 18^{tn} og 19^{tn} October f. Aa. har bortstjålet fra Gaardmand Lars
Hansen i Emtekjær en kamgarns Kjole, noget Hør- og Blaargarn, Traad og Smør,
vurderet til i alt 3 Rbd 32 S og hvoraf intet er kommet til stede, hvorfor Erstatning efter
den Bestjaalnes Påstand skal gives. - Om dette Tyveri har hun i Forhøret af 14 April
forklaret, at hun begik det ved at pille Blyet fra en Rude i et af den Bestjaalnes
Huusvinduer, udtage denne, opstille Vinduet og ved at række Armene igennem dette
borttage Kjolen, som laa paa en Kiste i Værelset; og at dette foregik efterat Folk var
gaaet til Sengs og efter den almindelige Sengetid på Landet, da Klokken saavidt hun
kan bestemme var imellem 12 og 1. - I forhøret af 28de April har hun forklaret, at hun
tillige gennem det af hende ? Vindue ? ? ? Kjole hang på en ? midt i samme, og at hun
tillige der tog Blårgarnet; men Hørgarnet og Traaden stjal hun derimod ude i ? hvor det
hængte. - Og i Forhøret af 29de Maj har hun forandret sin førømtalte Forklaring, om at
Indbruddet blev begaaet om Natten Klok. 12-1 efter Sengetid og efter at Folkene var
gaaet til Sengs, derhen at, det blev foretaget ved en Tid om Aftenen, at Klokken kunde
være 9, at hun ikke ved om Beboerne var oppe eller gaaet til Sengs, men at hun paa
Vinduerne kunde see, at der endnu var Lys tændt. -
Folkene i Gården, som dette Indbrud og Tyveri blev begaaet, har ikke bemærket ?
førend noget efter at de næste Morgen var komme op. - De har forklaret, at Indbruddet
var foregået paa den af Arrestantinden opgivne, at Stuehusbygningens Storstue, har
ingen ? men hvorfra er ? tilgang til Bygningens almindelige Soveværelser, i hvilke den
Bestjaalne, hans Kone og Datter sov den førømtalte Nat.
- Imod denne forklaring har Arrestantinden intet haft at erindre, i det hun har tilstået, at
hun ikke forud viste, om der sov Mennesker i Værelset, hvori hun gjorde Indbrud,
ligesom hun og har vedgaaet, at hun for at komme ind i Bygningen, havde indbrudt 2
Ruder, først nu, hvor hun ? at Vinduet ikke var til at oplukke, og saa en anden, hvor
Vinduet var til at oplukke. - Derfor ? har hun udtalt paa dette Sted at have stjaalet det
savnede til 1 Rbd vurderede Smør. -

2. at hun dernæst den samme Nat bortstjal fra Gårdmand Niels Nielsen i bemeldte Bye
2½ U Smør værdisat til 40 S, hvorfor Erstatning er frafaldet. - Om dette Tyveri har hun i
Forhøret af 28 April forklaret, at hun begik det ved ogsaa her at udpille en Vindues ?
derigennem aabne Vinduet og ikke at være inde i Huset ??? udvendig fra kunde rokke
og hvori Smørret var. - Den Bestjaalne har funden denne forklaring sandsynlig og har
ikke kunnet see, at Arrestantinden under Tyveriet har været inde i Huset.

3. at hun endvidere den samme nat, bortstjal fra Skrædder og Huusmand Johan Larsen Nakkehuus en betydelig Del af Linned, Gangklæder o. dl. i alt vurderet til 28 Rbd 64 S med Undtagelse af noget Traad, som formentlig er forbigaaet. - Heraf er kommet til stede for 16 Rbd 80 S og de øvrige 11 Rbd 80 S samt ½ u Traad efter nærmere Vurdering, er ifølge den Bestjaalnes Paastand og Arrestantindens Vedgaaelse at ?. – Om dette Tyveri har hun i Forhøret af 14de April forklaret, at hun begik det, ved at pille Blyet fra en Rude i et af Huusvinduerne og udtage dem i Stykker samt derigennem aabne Vinduet ved at aftage dets Kroge ? sig Adgang ind i Husets øverste Stue og at dette foregik efterat Folkene var gaaet til Sengs, og efter den almindelige Sengetid paa Landet, da Klokken saavidt hun kan bestemme var mellem 12 og 1. – Men i Forhøret af 29de Maj har hun forandret denne sin Forklaring om Indbrudstiden derhen, at Indbruddet blev foretaget af hende om Aftenen mellem 9 og 10, hvorfor hun dog har tilstaaet, at hun intet Lys saa i Huset og at hun ikke ved, om Folkene var oppe eller ikke. – Den Bestjaalne som har berettet ikke at have sovet hjemme i sit Huus den Nat, Indbruddet i samme skete /:og af hans Huusfolk er ingen afhørte efter Indstillingen i min Skrivelse til Dommerne af 22de f .M.:/ har i øvrigt forklaret at Indbruddet skete hos ham uden at ? er gjort paa Bygningens Dør, og at det foregik i hans Stuehusbygning i hvis Sengekammer imellem hvilket og Storstuen /: Arrestantinden ? ?:/ ingen ? Døre er, hans Kone og Fader altid sov. – Imod denne Forklaring har Arrestantinden intet at erindre. -

4. at hun 2 a 3 Uger før Juul f. Aa har bortstjålet fra Sognefoged Hans Ingelsen i Emtekjær noget Sølv og Fruentimmerpynt, der i alt er vurderet til 6 Rbd og hvorfor Erstatning er paastaaet. Om dette Tyveri har hun i Forhøret af 28 April forklaret, at hun begik det ? klokken kunde være 10 om Aftenen i den Bestjaalnes Storstue, hvor hun ved hjælp af en Stige hun fandt ???? og herigennem at aftage Hængslerne på et Vindue, saaledes aabnet dette. - Efter den Bestjaalnes Forklaring var der saavidt han mindes ingen Dør ??? imellem Storstuen og Kogeriet ? Indbruddet har foregaaet, og Ingen bemærkede dette førend Morgenen derefter. – Herimod har Arrestantinden intet sagt at erindre, men i Forhøret af 29de Maj fortalt at hun foretog Indbruddet om Aftenen mellem Klok. 9 og 10 og at hun paa Vinduerne til Haven saa, at der endnu var Lys tændt i Gaarden.

5. at hun samme Aften som Bemeldte Tyveri, bortstjal fra Gaardmand Jørgen Larsen i Emtekær en del af Linned og Gangklæder, hvorpå af den Bestjaalne er sat en generel Værdi af 50 Rbd, som ej af Arrestantinden er imodsaagt. - Derimod har den Bestjaalne frafaldet Erstatning, fordi han ikke med Bestemthed kunde gøre Rigtighed for, hvad ved denne Lejlighed var ham frakommet. – Om dette Tyveri har Arrestantinden i Forhøret af 28de April forklaret, at hun foretog det samme Aften som det under 4 ovenfor beskrevne , og efter at dette var tilendebragt, samt at hun forøvede det i Gaardens øverste Stue, i hvilken hun indsteg efterat hun aabnet et paa klem stående Vindue der blot indefra var fastgjort med et Baand. – Imod denne Forklaring har den Bestjaalne intet haft at

erindre, og efter hans Opgivne har den, da Indbruddet foregik ? Udgangen fra den Stue, hvor dette var forøvet og til Soveværelset, hvor han og Familien sov, og ingen af Folkene har bemærket Tyveriet førend Morgenen efter. – Arrestantinden har erkendt dette, men erklæret at hun udførte Indbruddet om Aftenen omtrent ved Klokken 10. -

6. at hun Natten mellem den 12th og 13de Marts i Aar har bortstjaalet fra Hans Kristian Kristensen paa Billeskov Mark en Dyne, Lagener m.v. i alt vurderet til 13 Rbd 40 S Sølv, hvoraf endnu ikke er kommet tilbage til den Bestjaalne for 7 Rbd 8 S som ifølge hans Paastand man ? have. – Om dette Tyveri har Arrestantinden i Forhøret af 14 April forklaret, at hun, efterat hun med sine Fingre havde udtaget nogle Søm eller Baand, hvormed et Vindue foroven og forneden var gjort fast, havde udtaget dette og derigennem, uden at være inde i ?, borttaget Kosterne, samt at hun forøvede dette efterat Folk var gaaet til Sengs og efter den almindelige Sengetid, da Klokken saavidt hun kan bestemme, var mellem 12 og 1. - Men i Forhøret af 29de Maj har hun ? , at hun ikke alene borttog Kosterne ud af det opbrudte Vindue, men at hun tillige var inde i selve Huset, hvorimod hun desuden har henlagt Indbruddet til mellem Klokken 9 og 10 om Aftenen, i det hun dog har vedgaaet at hun ikke saa Lys i Huset og heller ikke ved, om Dets Beboere var oppe eller gaaet til Sengs. - Den Bestjaalne har forklaret, at Indbruddet og Tyveriet skete i hans Stuehusbygning, hvor han og Familien, som almindeligt for den Nat, og til hvis Soveværelse, fra Storstuen, hvori Indbruddet skete. Ingen ulaast Adgang var, da Døren mellem Værelserne blot var lukkede med Klinker, han og hans Datter ? førnævnte Nat, ved Klokken omtrent 11 ? en pibende Lyd, ? en Lyd som af et Slag paa et Bord, i hvilken Anledning han selv var oppe, men mærkede intet og troede derfor at ? Lyd kom fra ? i Stalden. – I øvrigt bemærkede ikke Tyveriet før Morgenen efter. – Arrestantinden som maa formodes at have hørt Folkene, som meldt at staae op og gaae udenfor Huset i Anledning af ovennævnte Lyd er desangaaende ikke afhørt. -

7. at hun mellem den 7 og 8 Marts d. Aa., har bortstjaalet fra Huusmand Hans Simon Kjeldsen i Mygind By, Linned, ? og Hør, er alt vurderet til 6 Rbd 64 S, hvorfor saavidt det er kommet tilbage Erstatning er frafaldet. – Om dette Tyveri har Arrestanten i Forhøret af 28 April forklaret, at hun ?? oplukkede et Vindue og gik igennem dette ind i Husets ?stue, hvor hun begik Tyveriet, om Aftenen før Klokken var 10 og før Folkene i Huset eller dets Naboer var gaaet til Sengs. – Den Bestjaalne har forklaret, at Indbruddet kan være begaaet på den opgivne Maade, undtaget at ? var gaaet i stykker og ikke stillet ud, hvilket Arrestantinden, som ? bestemt har paastaaet, at der paa Indbrudstiden var Lys i Huset, hvoraf hun tror at Folkene ikke var til Sengs, dog nægter. – Endvidere har den Bestjaalne forklaret sin Husbygning Indretning saaledes, at der var Adgang fra Stuen, hvor Indbruddet skete, igennem en anden Stue ind til Soveværelset, hvor hans Kone og 4 Børn den Nat sov, og at denne Adgang ikke var ilaaset, hvorfor han har erklæret, at Tyveriet ikke blev bemærket om Natten, og at han ikke selv var hjemme. – Imod denne Forklaring har Arrestantinden intet at erindre.

8. at hun har hælet med sin Mand Arrestanten Jørgen Rasmussen i det af ham hos Gorm Jensen i Gamtofte begaaede Tyveri, hvilket nedenfor vil forekomme.

Om Arrestanten Jørgen Rasmussen er oplyst:

9. at han sidst i Januar eller først i Februar d. Aa. har bortstjålet for Husmand Gorm Jensen Gamtofte 5 Lagner vurderede til 2 Rbd 48 S, hvoraf er kommet tilbage for 1 Rbd og Erstatning for det manglende er frafalde af den Bestjaalne. Om dette Tyveri har han i Forhøret af 17. April forklaret, at han begik det om Aftenen klok: 10 til 11, da Folkene var gaaet til Sengs, i det han rokkede en K? med Krog paa ind af et sønderslaaet Vindue og paa den Maade trak Lagnerne til sig. – I Forhøret af 29. Maj har han tillagt at han ventede noget indtil Lyset var slukket i Huset og først derefter begik Tyveriet. – Den Bestjaalne her erklæret at Lagnerne laa ved et Vindue ud til Haven og ikke var istykket. –

10. at han har været vidende om at hans Kone begik Tyverierne, uden at dog har været medhjælpene i samme, men at han naar hun er kommet hjem med Kjolerne, har hælet med hende, hjulpet hende at brænde nogle af ?, da de kom i frygt for ved samme at opdages, samt i øvrigt med hende og deres Børn fortæret dels nogle af de stjaalne Fødevarer, dels Pengene, som de Kjoler hans Kone solgte, indbragte”

Som det fremgår af ovenstående, har begge afgivet fuld tilståelse, med nøje beskrivelse af hvordan indbruddene er begået, og hvad der er stjålet. Jørgen Rasmussen har været underkastet ”*streng Examination*”, hvor han blev ”*opfordret til at vedgaa hans Delagtighed under de af hans Kone begaaede Forbrydelser*”. Han fastholdt sin forklaring.

De ”*Bestjålne*” er afhørt og har afgivet forklaring om, hvad der er stjålet, hvornår de har opdaget det, hvorfra i huset det er stjålet og i øvrigt om indretningen af deres bolig.

Disse forklaringer er afstemt med ”*Arrestanterne*”.

Parret har forklaret, at de har 6 børn, hvoraf kun det ældste er konfirmeret og, at det er omsorg for børnene, ”*Nød og Trang*” der har været årsagen til, at de har begået tyverierne. De har i øvrigt forklaret, hvordan de på lovlig måde har forsøgt at klare sig, og at ingen af dem før har været straffet.

Køberne af tyvekosterne er blevet afhørt og har afgivet forklaring om, at de har købt af Ane Hansdatter.

Tyvekosterne er konfiskeret af retten og fremlagt, så de bestjålne har kunnet identificere deres varer og få det retur, der fremkom under sagen.

Tidligere arbejdsgivere er indkaldt som vidner og har afgivet forklaringer, om at der intet har været at udsætte på dem eller deres arbejde.

Præsten har også skullet komme med sit syn på de anklagede:

Præstens attest:

"Hvad Ane Hansdatter angaaende, da er hun efter Gamtofte Sogns Ministerialbog fød 26. Decbr. 1803, skriver Ettusinde Ottehundrede og Tre, af Forældrene Indsidder Hans Larsen og Karen Ibs Datter af Aborg. Hun er Confirmeret 1818 med Karakter: Meget God, lærenem og anstændig; hun er ægteviet med Jørgen Rasmussen 11. Juni 1822, har saavidt vides boet i Gamtofte Sogn.

Som nylig ankommet her til Sognet er hendes Forhold mig ubekjendt, dog synes det, som man ej har yndet Familien, men vel har havt nogen Mistanke om, at den ikke kunne regnes iblandt de, til hvem man fandt den største Tiltro; der har nok været nogen Formodning om hang til Tyveri, som nu er bekræftet.

Gamtofte Præstegaard, d. 17. April 1837

Ærbødigst Thomsen"

De dømmes herefter ved Wedellsborg Birkeret:

I indledningen til referatet af retsmøderne ved Wedellsborg Birketing anføres det:

"Tiltalte Jørgen Rasmussen Byllerup og hans Kone Anna HansDatter Raahauge Huus var begge personligen tilstede i Retten, løse og ledige, samt fri for Baand og Lænker".

Eft. Lyndes for Afsk.

Lillelle denne færdige Ansørgesindes for for Indfærdighedens at
 Liggende til Raagen og dervedes for Erhvervsindtægtene indføres til de fleste
 i Ligebehandlingen og forfærdigheds sine Ligheder.

Lillelle Jørgen Madsen og Sønner af Ansørgesindes for for Lynden og
 Nærværende, som forfærdighedsindtægtene at indføres og udføres i Lynden og
 forfærdigheds i 10 Maaned.

Liggende fornemmelige Lillelle indføres i det alre af de herom indse der
 i det Læst og forfærdigheds lovlige sigende Indførelser og indførelse
 i det indse til det forfærdigheds Indførelse 15. Aft. 5. og til det forfærdigheds
 Indførelse 10. Aft. 5. og i det indse til det Læst og forfærdigheds i det Indførelse
 til det forfærdigheds Indførelse 2. Aft. 4. og til det indse til det Indførelse
 sine Indførelse 2. og til det indførelse Indførelse 2. Aft. 5. og til
 det indførelse Indførelse Indførelse og til det indførelse Indførelse Indførelse
 Indførelse Indførelse 7. Aft. 8. og til det indse.

At alle disse indse der 10 Tage efter denne Indse der lovlige Indførelse,
 indse der Indførelse og Indførelse indse der Indførelse.

Indførelse Indførelse og Indførelse med Indførelse Indførelse

H. G. Jørgensen - Anders Nielsen

Jørgen Jørgensen - Anders Nielsen - Jørgen Jørgensen

Indførelse Indførelse Indførelse Indførelse - Lillelle denne færdige Ansørgesindes
 Ansørgesindes og Indse der Jørgen Madsen og Sønner vare forfærdigheds Indførelse
 i det Indførelse og Indførelse Indførelse Indførelse og Indførelse Indførelse
 Indse der Indførelse Indførelse Indførelse Indførelse Indførelse Indførelse
 Indførelse Indførelse Indførelse Indførelse Indførelse Indførelse Indførelse
 Indførelse Indførelse Indførelse Indførelse Indførelse Indførelse Indførelse

H. G. Jørgensen - Jørgen Jørgensen - Anders Nielsen
 Jørgen Jørgensen - Anders Nielsen

Indførelse Indførelse Indførelse Indførelse Indførelse Indførelse Indførelse
 Indførelse Indførelse Indførelse Indførelse Indførelse Indførelse Indførelse
 Indførelse Indførelse Indførelse Indførelse Indførelse Indførelse Indførelse

Indførelse Indførelse Indførelse Indførelse Indførelse Indførelse Indførelse

(Signature)

Dom: "Thi Kjendes for Ret

Tiltalte Anna Hans Datter Raahaugehus bør for Indbrudstyveri at stryges til Kagen og herefter som Tugthuusfange indsættes og at arbejde i Kjøbenhavns Tugt og Forbedringshuus sin Livstid.

Tiltalte Jørgen Rasmussen Byllerup af Raahauge Huus bør for Tyveri og Medvidende som Forbedringshuusfange at indsættes og arbejde i Odense Tugt og Forbedringshuus i 10 Maaneder.

Begge førnævnte Tiltalte udreder in Solidum alle af Aktionen, Deres anviste Varetægt og Forplejning lovlig flydende Omkostninger og deriblandt i Salaria til Actor Procurator Tommerup 5 Rbd Sølv til Defensor Procurator Kümmel 10 Rbd Sølv og i Diæter til Disse 2 Rbd Sølv, samt i Erstatning til Gårdmand Lars Hansen Emtekjær 2 Rbd 4 S, til hans Datter Mette Kirstine Lars Datter 2 S, til Huusmand John Larsen Nakkehuus 12 Rbd 5 S til Sognefoged Hans Ingerslev Emtekjær 6 Rbd og til Huusmand Hans Kristian Kristensen Lillenberg 7 Rbd 8 S alt i Sølv.

At efterkommes inden 15 Dage efter denne Doms lovlige forkyndelse, under Ansvar efter Lovens og Justitsens videre Befordring.

Således dømt og afsagt med undertegnede 4 Meddomsmænd.

Dommen blev for Retten lydeligen oplæst. Tiltalte Anna Hansdatter Raahauge Huus og Mand Jørgen Rasmussen Byllerup vare personligen til stede i Retten, løse og ledige, samt fri for Baand og Lænker og havde anhørt den afsagte Dom lydeligen oplæst, med hvilken de erklærede dem misfornøjede og hvorefter de overleveredes til deres bevogtere for igjen at tilbagesendes til Assens Raadhuus. Sagen sluttet, Retten hævet.

Saaledes udstedes denne Domsact herved in forma beskrevet meddelt under min haand og Embedssegel.

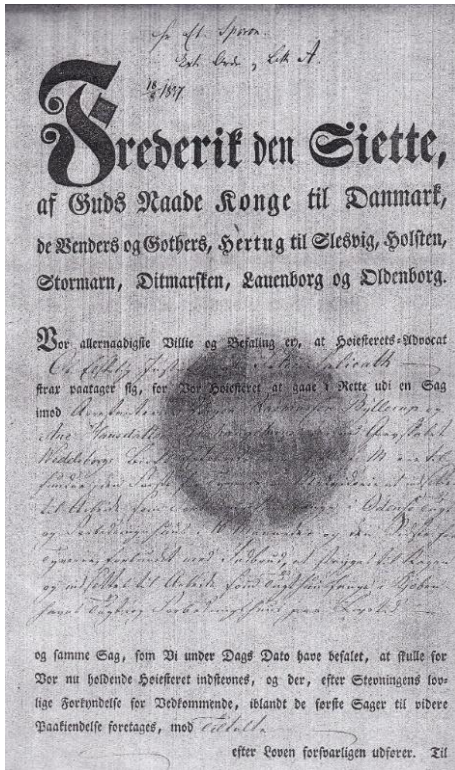
*Wedellsborg Birks Contoir
den 28. Juni 1837"*

Sign.

Højesteret:

Ane Hansdatter og Jørgen Rasmussen havde begge erklæret sig for misfornøjede med dommen. Men uanset så blev sager med dødsdomme eller livsvarigt fængsel også behandlet i Højesteret.

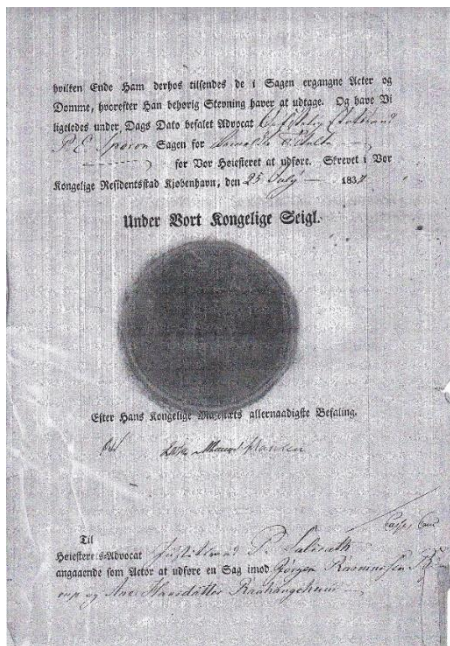
Det er Kongen, der nedsætter Højesteret:

”Frederik den Siette,

af Guds Naade konge til Danmark, de Venders og Gothers, Hertug til Slesvig, Holsten, Stormarn, Ditmarsken, Lauenborg og Oldenburg

Vor allernaadigste Villie og Befaling er, at Højesterets Advokat Og Offentlig Justitsraad Peter Salicath strax påtager sig, for vor Højesteret at gaa i rette udi en Sag imod Arrestanten Jørgen Rasmussen Byllerup og Ane Hansdatter Raahauge Huus, der ved Grevskabet Wedelborgs Birks afsagte dom af 26th f. M. ?? , den Første for Tyveri og Medvirkeri at indsættes til Arbejde som Tugthuusfange i Odense Tugt- og Forbedringshuus i 10 Måneder, og den sidste for Tyveri i forbindelse med Indbrud at stryges til Kagen og indsættes til Arbejde som Tugthuusfange i Kjøbenhavns Tugt- og Forbedringshus på Livstid.

Højesteret nedsættes

Og samme sag, som Vi under Dags dato haver befalet, at skulle for vor nu holdende Højesteret indstevnes, og der, efter Stevningens lovlige forkyndelse for vedkommende, iblandt de første Sager til videre Paakiendelse, mod Tiltalte efter Loven forsvarligen udfører.

Til hvilken Ende Ham derhos tilsendes de i Sagen ergangne Acter og Domme, hvorefter Han behørig Stevning haver at udtage. Og have Vi ligeledes under Dags Dato befalet Advocat Offentlig Etatsraad P. E. Sporon Sagen for Bemeldte Tiltalte for vor Højesteret at udføre.

Skrevet i Vor Kongelige Resistensstad Kjøbenhavn, den 25. July 1837.

Under vort kongelige Seigl

*Efter Hans Kongelige Majestæts allernaadigste Befaling.
sign*

Til

Højesterets Advocat Justitsraad P. Salicath, angaaende som Actor at udføre en Sag imod Jørgen Rasmussen Byllerup og Ane Hansdatter Raahauge Huus”.

Så fremsendes alle sagens akter til Højesteret. Her gennemgår anklager og forsvarer sagens akter. Så afgives dommen ved Højesteret:

Tirsdagen den 29de Aug. 1837.

Anders Hans Datter Naaisungelmann
 bør straffes til Rogen og fængsel
 for sit Arbejde i Riibruisagen
 i Aagstuns Pen Ligning. Følgende
 Raadsmænd Byllstrup og Jørgen
 Jørgen de Lørdags og fængsel
 i Odense Ligning og Arbejde
 i Aagstuns i det Aar. I Højesteret
 er til Forskættningen samt de
 tiendene Overkøbingen bør
 Bortkøbingdommen og Magt
 at faare, dog faalder, at
 Valeriusen som Acter og Tolde
 som Bortkomme til 10de Røde
 som den første og Børne Tønde som
 den Døds, samt at de tilkomne
 Diakon og Valder til Pønsing
 som Lovsiften. I Valeriusen
 til Justitsraad Salicath
 som Højesteret betaler de Til-
 kalde, som som Børge, og Børge
 som som, 20de Røde.

 Led Børge
 Vennemann

"Tirsdagen den 29^d Aug. 1837.

Ane Hans Datter Raahauge Huus bør stryges til Kagen og hensættes til arbejde i Kjøbenhavns Tugthuus på Livstid.

Jørgen Rasmussen Byllerup bør hensættes til Forbedrings-huusarbejde i Odense Tugt- og Forbedringshuus i Eet Aar.

I henseende til Erstatninger og Aktions-omkostninger bør Birketings Dommen ved Magt at stande, dog saaledes at Salæringer til Actor og Defensor bestemmes til 10 Rbd. Sølv for den Første og 6 Rbd. Sølv for den Sidste, og at de tilliggende Diæter overlades til Øvrighedens Tradition.

I Salorium til Justitsraad Salicath for Højesteret betaler de Tiltalte Én for Begge, og Begge for Én, 20 Rbd. Sølv.

*Til Bekræftelse
Hornemann"*

Den endelige bekræftelse af dommen sker den 13. september 1837.

De havde begge siddet i Assens Arrest under hele sagen.

Ane blev herefter overført til Kjøbenhavns Tugthuus og Jørgen til Tugthuset i Odense.

Bemærkninger:

Efter gennemgangen af sagen finder jeg, at der er en god retssikkerhed. Sagen behandles grundigt, selv om de anklagede var på samfundets bund. Der er ingen tvivl om, at de er skyldige.

Straffen virker urimelig hård, set med nutidens øjne. I dag ville dommen blive en kortvarig hæftestraf måske bøde.

I hvor høj grad den "strenge Examination", Jørgen Rasmussen var udsat for, havde præg af tortur - set med nutidens øjne - kan ikke afklares.

Der er her en oversigt over de enkelte tyverier, og hvad der blev stjålet, værdien af det stjalne og hvad der kom retur til de bestjålne:

Nr	Indbrud:	RBD	SK
	Indbrud natten mellem 18. og 19. oktober 1836		
	Gårdmand Lars Hansen Emtekjær, en kamgarns kjole, noget hør- og		
1	blågarn, og smør	3	32
	hvoraf intet er kommet retur		
2	Gårdmand Niels Nielsen, Emtekjær, 2½ u smør		40
	Skrædder og husmand Johan Larsen, Nakkehus, Tanderup Sogn, en		
3	betydelig mængde linned og gangklæder	28	64
	hvoraf er kommet tilbage for	-16	-80
	Indbrud 2 a 3 uger før jul 1836		
	Sognefoged Hans Ingerslev, Emtekjær, noget sølv og		
4	fruentimmerpynt	6	0
5	Gårdmand Jørgen Larsen, Emtekjær, en del linned og gangklæder	50	0
	Indbrud natten mellem 12. og 13. marts 1837		
6	Hans Kristian Kristensen, Billeskov Mark, en dyne, lagner mv.	13	40
	hvoraf er kommet tilbage for	-6	-32
	Indbrud mellem 7 og 8. marts 1837:		
7	Husmand Hans Simon Kjeldsen, Mygind, linned, garn og hør	6	64
	alt er kommet retur	-6	-64
	I alt er der ikke kommet retur for	78	64

Efter den gældende Straffelov af 1789 var straffen for tyveri og indbrud tugthus fra 2 måneder op til 2 år. Ved tyveri og indbrud 3. gang sagde straffeloven kagstrygning og tugthus på livstid. Her var der 4 indbrud, så dommen var helt i overensstemmelse med loven.

Der var dog mildninger på vej. Efter straffeloven fra 1833-41 var dommen strafarbejde 3 til 12 år. Så de strenge domme dømtes efter loven, men fuldførtes ikke. Kagstrygning afskaffedes gradvist i 1820'erne og 1830'erne.

Ane har i følge tugthusprotokollerne ikke fået legemsstraffe. Livsvarigt strafarbejde blev for hende til 9 år i fængsel.

Vi må i dag forstå, at efter statsbankerotten i 1814 var Danmark stadig i 1830'erne et fattigt mangelsamfund. Der var ingen materiel velstand, som vi i dag ser som helt naturligt. Hvis man mistede mad eller klæder, kunne det være en alvorlig sag. Man havde ikke økonomiske muligheder for blot at købe en ny frakke eller kjole, og maden bestod af det, man havde høstet og selv forarbejdet videre.

Under sine tyvetogter vandrede hun om natten i den mørke årstid med dårligt vejr. Vejene var dårlige jordveje, der nok ikke blev vedligeholdt. Der var ingen gadelys og stort set intet lys fra den spredte bebyggelse.

På kortet er ruten for de 4 tyvetogter markeret.

Udsnit af kort over Odense Amt 1830

Fra Aborre over Taarup og Nakke til Emtekær er der ca. 9 km. dvs. 18 km. frem og tilbage. To ture blev tilbagelagt, dels natten mellem 18. og 19. oktober, hvor hun var gravid i 7. måned, og dels i december kun 2-3 uger før hun fødte Rasmus den 28. december. Ifølge Holevad bonden var vejret i oktober "med blæst, reg[n] og kulde" og i december, hvor vejret "de første tre uger var med tyk luft og af og til stærk blæst og regn."

Så igen i marts først ca. 3 km. hver vej frem tilbage til Mygind og ugen efter ca. 7 km. hver vej til Billeskov, hvor vejret "vexlede med frost og tøe først i maaneden, men i paaske uge blev det en haar frost og snee, at det ikke i vinteren har været

før, og saa var den hele maane."

Et vejr som ingen kvinde, højgravid eller med et nyfødt barn, ville begive sig ud på lange vandringer i dag. På udturen gik hun uden læs på, men hjem måtte hun selv slæbe tyvekosterne. Jørgen har forklaret, at han ikke hjalp hende, men at han begik tyveriet i Gamtofte.

Det, der blev stjålet, var hovedsageligt tøj, linned og garn. Lidt sølv, noget fruentimmerpynt og noget smør.

Når hun forklarer, at det var for at føde sin familie med til sidst 6 børn, ville jeg forvente, at der også ville være fødevarer mellem det stjalne. Det er der ikke efter de forklaringer hun har givet. Hvordan stemmer det med Jørgens forklaring om at han "*med hende og deres Børn har fortæret nogle af de stjalne Fødevarer*"?

Hun har solgt af det stjalne og har så kunnet købe fødevarer for pengene. Så melder spørgsmålet sig: Hvordan fik hun kontakt med sine købere?

Hvordan viste køberne pludselig efter den 19. oktober, at de kunne købe tøj, stof og garn i Raahauge Huset? Havde det også været en mulighed tidligere, hvor hun er bare ikke blevet opdaget?

Jørgen omtaler hendes utallige vandringer. Er det de 4 vandringer, der er utallige?

Hvad skete der med hælerne? Det var også strafbart den gang – 5 dage på vand og brød – at købe stjalne varer. Køberne stod åbenbart selv frem med de købte tyvekoster. Jeg har ikke set at de også er blevet straffede.

Der er mange spørgsmål, som der naturligvis ikke er svar på her næsten 200 år senere.

08. Tugthuset

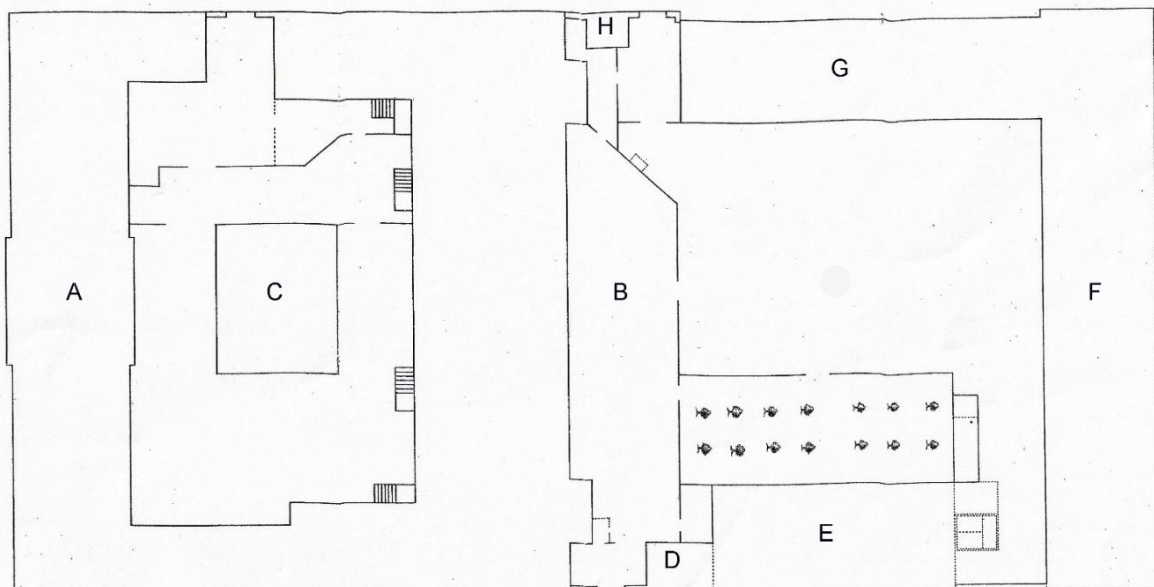
Tugt-, Rasp- og Forbedringshuset lå på Christianshavn. Det var som navnet siger et kompleks der bestod af i princippet 3 forskellige straffeanstalter. Det havde i 1790 afløst Børnehuset. Fra 1861 blev Tugthuset ombygget til kvindefængsel og blev så kaldt Christianshavns Straffeanstalt. I 1928 blev de kvindelige indsatte overflyttet til Vestre Fængsel, hvorefter bygningen blev nedrevet.

Rasphusets fanger var de groveste forbydere. Det var mænd, der var dømt for mord og vold. De arbejdede med raspning af farvetræ til pulver, der blev brugt til farvning af militærets uniformer. Støvet var meget sundhedsfarligt og satte sig overalt og farvede de indsatte hud, hår og fangedragter.

Tugthusfangerne var dømt for mindre alvorlige forbrydelser. Her afsønedede de kvindelige indsatte. De var tyve og andre såkaldte skarnsfolk. De arbejdede i mørke og uhumske værksteder, og om natten sov de i stinkende sovesale.

Forbedringshusfangerne var dømt for de letteste forbrydelser. Det var indsatte med de korte straffe, der skulle løslades igen. Når det blev vurderet at fanger fra Tugt- og Rasphuset kunne benådes og løslades, blev de overført til Forbedringshuset.

Andreas Buntzen har i sin bog fra 1909 *"Mytteriet i Børnehuset. En Christianshavnsk Fængsels Historie fra 1819"* en skitse og en beskrivelse af hele komplekset ved Christianshavns Torv:

*"A. Tugthuset, B. Forbedringshuset, C. Rasphuset, D: Forbedringshusets Portner Bolig
E. Sygehuset, F. Frispinderiets Arbejdsstue G. Frispinderiets Boliger for Betjente,
H. Sprøjtehus*

A. Tugthuset lå ud mod Torvet; i Stuen var der Kirke og Kontor og en Butik, hvorfra Husets Fabrikata solgtes; paa 1ste Sal arbejdede Kvinderne, paa 2den Mændene, disse bl.a. i en Skomagersal, hvoraf en Del var sondret med Stakit, for farlige og særlig bevogtede Fanger. Loftetagen var optaget af de store uhyggelige og overbefolkede Sovesale, to for Mænd, to for Kvinder. Tagværket var Oplagsloft for det plukkede Værk.

B. Forbedringshuset laa inde over Gaarden bag Tugthuset, det bestod ligesom Tugthuset af en massiv Hovedbygning med to Vinkelfløje. Forbedringshusets Sydfløj var sammenbygget med Tugthusets Sydfløj. Forbedringshusets Kældere indeholdt foruden meget andet Arrester, i Stuen var bl.a. Direktionssalen med tilhørende Værelser, samt den berømte Guldhornstyv Heidenreichs Værksted. I 1ste Salsetage indeholdtes Arbejdssale af forskellig Størrelse, Væversale, Spindesale, Skomagersale, Skræddersale og andre Arbejdsrum; ogsaa her fandtes Stakitafdelinger for farlige Fanger under »stræng Bevogtning«.

Hele 2den Sal bestod af uhyre Soveloffer, ganske som Tugthusets, mørke og skumle; Sengene — i de fleste laa to Fanger — stod i otte Rækker ovenpaa hinanden i to Etager. En simpel Knagerække langs de kalkede Vægge var, tilligemed "Natballien", Salens eneste Bekvemmelighed.

C. Raspehuset laa midt i Gaarden mellem Tugt- og Forbedringshusene, og var en lille, lav Bygning med kun Stue og 1ste Sal. Salen var Snedkerværksted for Fanger, men i Stuen raspedes der: Fanger skar og filede Farvetræ til Spaaner, en for Stiftelsen meget indbringende Fabrikation, hvorpaa den havde Monopol. I Kælderen i Tugthuset, laa Raspemøllen, som var extra indgitret.

D. Portnerboligen laa ved indgangen fra Dronningens Gade.

E. Sygehuset havde 2 Etager og Loft og rummede 8 Sygestuer. Det laa afsondret bag et Plankeværk med en Træplantning foran sig.

F. Frispinderiet, var egentlig en human Stiftelse, hvor bl.a. frigivne Fanger, der havde ondt ved at ernære sig selv, kunde faa Hjælp i Form af Arbejde. Forbedringshusets kvindelige Fanger var anbragte der i »Spindehuset«.

G. Det gamle Frispinderi, som var Betjent boliger, laa i Vinkel med dette.

H. Sprøjtehuset laa tæt ved Forbedringshuset — og hermed er vi Gaarden rundt."

Ane Hansdatter ankom til tugthuset den 15. oktober 1837.

Her blev hun i fangeprotokollen optaget under *"Tugthus Quindefanger paa Livstid Ærlige"*.

Hun blev beskrevet som daglejerske, der kom fra Fyn, 34 år, gift, mor til 4 drenge og 2 piger.

Hun er dømt ved Højesteret til livstid for indbrud og tyveri.

Martin Rørbyes skitse fra 1833. Tugthusfangernes fangedragt var brun og gul.

Om dagen arbejdede de i værkstederne på 1. sal, der var mørke og uhumske. Arbejdet skete under absolut tavshed. Om natten sov de i de store sovesale.

I 1840 fødte Ane en dreng.

Det medførte en undersøgelse, hvor hun blev afhørt den 6. juni og 12. august.

Tugt-, Rasp- og Forbedringshuset på Christianshavn. Fortegnelse over Actuariatets Sager 1840		Indkom	Afsluttet
14.	<i>Inspektør Keller angaaende undersøgelse om Livsfangen Anne Hansdatter Raahaugehuus Besvangelse</i>	<i>6 Juni</i>	<i>12 Aug.</i>
14	Inspektør Keller angaaende undersøgelse om Livsfangen Anne Hansdatter Raahaugehuus Besvangelse	6 Juni	12 Aug.

Under afhøringerne forklarede hun:

"at hun i 1838 blev ansat som Fangevogterske ved Straffeanstaltens Sygestue, og derfor jævnligt havde lejlighed at være sammen med Lars Rasmussen, da han også blev ansat på Sygestuen. Da de begge var fynboer kom de i nærmere Forstaaelse med Hinanden, og Lars Rasmussen forsøgte flere Gange at overtale hende til at pleje

legemlig Omgang med ham, hvilket hun dog afslog indtil han endelig fik hende formaaet dertil ved at love hende at han, naar han blev løsladt, vilde henvende sig til hendes Mand, Jørgen Rasmussen, der boer i Aborre Fyen, og formaae ham til at søge om Benådning for hende; i Haab om at hun, paa denne måde kunde få sin frihed, lod hun sig overtale til samleje med ham, og de var derefter sammen 3 gange i et skur i sygestues gård. Det var først i Slutningen af Lars Rasmussens Straffetid at de havde disse Sammenkomster, der altid fandt Sted i Mørkningen, og den sidste Gang hun havde Legemlig Omgang med ham, var 3 Uger eller 14 Dage førend Lars Rasmussen blev løsladt”.

Drengen fik navnet Peter Andreas Hansen. Anes søster Karen Hansdatter kom i 1841 fra Aborre til København for at hente drengen hjem.

Lars Rasmussen var falskmøntner. Læs om ham i afsnit 9.

I 1844 blev Anne overført til Forbedringshuset. Her var de iklædt en grå og gul fangedragt. De skulle arbejde, men fik også en religiøs og opdragende påvirkning af fængslets ansatte. Man anså det for muligt, at de, i modsætning til tugthusfanger, kunne blive løsladt på et tidspunkt.

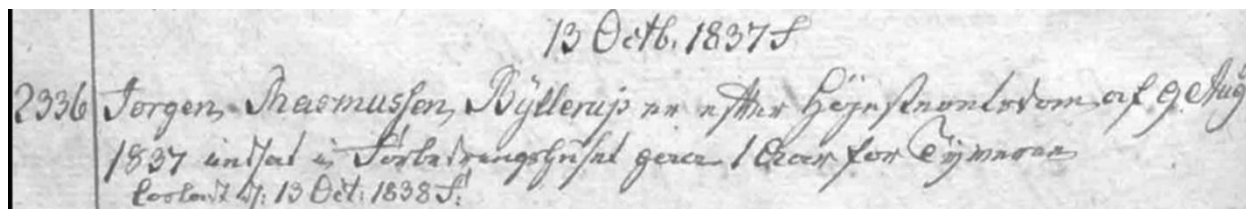
Ane blev benådet i 1846. Af en livstidsstraf for tyveri og indbrud afsonede hun således ”kun” næsten 9 år. Igen et udtryk for at de strenge straffe blev idømt i henhold til loven, men ikke blev gennemført.

Jørgen Rasmussen Byllerup afsonede et år i Tugthuset i Odense.

Fra Wedellsborg kom denne beskrivelse af ham:

Han er født i Byllerup, har boet 3 år uafbrudt i Gamtofte sogn, 44 år gammel, daglejer, konfirmeret den 24. april 1808 i Nørre Åby Sogn. Hans sidste opholdssted var Raahauge Huus, han er gift, har 6 børn 2 piger og 4 drenge. Han er ikke tidligere straffet. Hans værnepligt er udtjent ved Fynske regiment Lette Dragoner, Odense Amt, Gamtofte Lægd. Middel af bygning og lemmer, mørkt hår, brune øjne og noget bleg.

Odense Tugthus: Bog over Tugthusfanger 1837:

2336 Jørgen Rasmussen, Byllerup er efter Højesteretsdom af 9. Aug 1837 indsat i Forbedringshuset paa 1 Aar for Tyverier. Løsladt den 13 Oct. 1838f

09. Lars Rasmussen –

Udlagt barnefader til Anes søn i Tugthuset.

I Tugthuset i København fik Ane Hansdatter en søn. Den udlagte barnefar var tugthusfangen Lars Rasmussen. Ifølge fangeprotokollen var han dømt for "*Falske Bankosedlers forfærdigelse*".

Lars Rasmussen blev født i Væde, Veflinge Sogn på Fyn den 9. oktober 1780 og døbt Lauritz. Forældrene var gårdmand Rasmus Sørensen og hustru Gjertrud Marie Larsdatter. De havde i forvejen en søn Søren Rasmussen, der var 7 år ældre.

Rasmus Sørensen havde i 1769 overtaget en gård i Wæde på hartkorn 4, 6, 2, 2 + skovskyld 0, 0, 2, 2.

I FT1787 boede ægteparret med deres to sønner, to tjenestefolk, samt husbondens søster, der nød ophold.

I FT1801 boede ægteparret der stadig med deres to sønner, Søren's hustru som tjenestepige og yderligere to tjenestefolk på gården.

Rasmus Sørensen døde i 1804, og moren overtog herefter gården, som hun havde frem til sin død i 1809.

Herefter overtog Lars Rasmussen gården. Den var nu oppe på hartkorn 6, 3, 3, 1¼ + Skovskyld 0, 0, 3, 3¾.

Lars blev i 1810 gift med Margrethe Nielsdatter (evt. Ane Margrethe) af Tevringe. (Bem.: Hvem hun yderligere er, er ikke afklaret. Hun er ikke fundet født i Kirkebogen for Veflinge Sogn eller i relevante folketællinger. Faddere mv. giver ikke hints).

De får 3 børn. I 1811 Lars, i 1815 Ane Marie og i 1819 Maren.

Efter Statsbankerotten i 1813 var landets økonomi meget ringe i mange år. Den nyoprettede Rigsbank udstedte "Bankosedler" med værdier på 1 Rbd. og opefter. Inflationen var kraftigt svingende, så tilliden til pengesedlerne var meget ringe.

Der var adskillige eksempler på, at både højtstående embedsmænd og almindelige borgere forsøgte at styrke deres økonomi ved forskellige ulovligheder bl.a. også ved at forfalske pengesedlerne.

På Fyn havde der i flere år cirkuleret falske pengesedler. Myndighederne havde ikke haft held til at finde bagmændene før end i 1819. I februar måned kom et brev til Fyns Stiftsamt fra politimesteren i Flensborg, hvor fire mænd var blevet anholdt for at have udgivet falske sedler.

Tre af de fængslede var fynboer, deriblandt rokkedrejer Anders Rasmussen fra Ubberud. Han blev sendt fra Flensborg og kom til arresten i Odense den 13. marts. Her blev et stort antal personer taget i forvaring, som mistænkt for at have fremstillet eller brugt falske sedler.

I alt blev 53 personer sigtet, hvoraf 5 blev frikendt. Blandt de fængslede var også Lars Rasmussen:

AO: Odense Byfoged Arrestforvarer. Arrestantprotokol 1817 - 1831

50	Gaardmand, Lars Rasmussen af Wæde falske Bankosedler	1. Marts 1819	Af Knudsen	Af Commis.	Indkom d 27 Mar 1820 og transporteret til Rasphuset paa Livstid
----	---	------------------	---------------	---------------	--

De fængslede kom fra brede grupper i befolkningen. Deres erhverv fremgår bl.a. af fængselsprotokollen. Af de 48 var der 9 gårdmænd, 7 husmænd og 10 tjenestekarle. Der var 8 håndværkere, 3 handelsmænd, 7 uden erhverv og 4 kvinder.

Problemet med de falske pengesedler blev anset for så stort, at sagen ikke skulle behandles ved en ordinær domstol, men der blev nedsat en særlig kommissionsdomstol.

Kommissionens domme fulgte den gældende, ældre lov, der havde klare bestemmelser om straffene. Den, der bevidst handler med falske penge, skal miste sin hånd. Den, der laver falsk mønt, skal miste ære, liv og gods.

Ifølge den lovgivning blev Lars Rasmussen og 10 andre dømt til at miste ære, liv og gods, 23 blev dømt til at miste hånden og de sidste 14 fik forskellige fængselsdomme.

De strenge straffe blev stadig dømt, men de blev appelleret til Højesteret, hvor de blev lempet.

De 11 dødsdomme blev ændret til "at de stryges til Kagen, og herefter hensættes til offentlig Arbejde på Livstid". Af de 11 fik 4 den strengeste straf. De skulle afsone i Rasphuset. Blandt dem var Rokkedrejerens Anders Rasmussen og Lars Rasmussen. De 7 andre skulle afsone i Tugthuset.

De 23, der var dømt til at miste hænderne, fik fængselsdomme. De 5 på livstid, 11 fængsel på "Hs. Majestæts nåde", der betød en ubestemt, men kortere årrække og 6 fik 1 års fængsel.

Fangerne blev fordelt på forskellige fængsler over hele landet.

Når Lars Rasmussen, sammen med hovedmanden Anders Rasmussen, får den strengeste straf, må det betyde, at han både har fremstillet et større antal falske sedler og har handlet med dem.

Om dem der skulle kagstryges, kunne man læse i aviserne:

49 Aargang. **Fyens Stifts** No 69.
 Kongelig allene pr. privilegerede.
Adresse-Avis og Avertissementstidende,
 som forsendes overalt med Brevposten
 i Danmark og Hertugdømmene.
 Redigeret, trykt og forlagges af Udgiveren Søren Hempel i Odense.
 Fredagen den 19. Mai 1820.

Odense, den 19de. Imorges blev 6 af de falske **Bankoseddeltagere** under Eskorte udførte fra Arresten paa den yderste Bred her ved Byen for at kagstryges. (2 vare forud transporterede til Kjøbenhavn hvor de havde hjemme, 1 er syg og 2 ere undvigte. Efter

Sædvane stimlede Folk i Hundredtal til for at see Exekutionen. Maatte Exemplet nu kun tiene til et afskrækkende Speil for Andre, som enten i det Store eller Smaa begaae lignende Udaad!

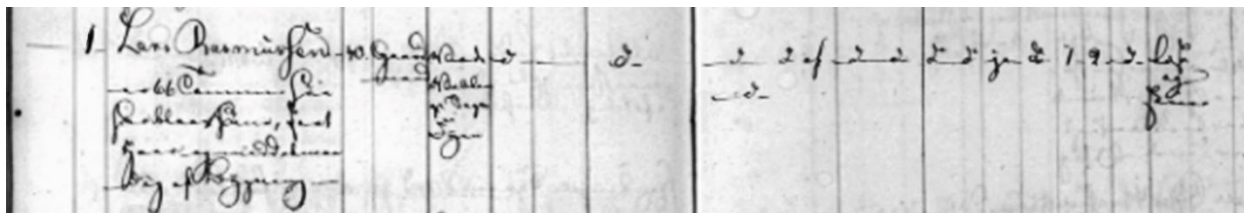
Fyens Stifts Kongelig allene privilegerede Adresse-Avis og Avertissements-Tidende

Odense, den 19de. Imorges blev 6 af de falske Bankoseddeltagere under Eskorte udførte fra Arresten paa den yderste Bred her ved Byen for at kagstryges. (2 vare forud transporterede til Kjøbenhavn hvor de havde Hjemme, 1 er syg og 2 er undvigte. Efter Sædvane stimlede Folk i hundredetal til for at see Exekutionen. Maatte Exemplet nu kun tiene til et afskrækkende Speil for Andre, som enten i det Store eller Smaa begaae lignende Udaad!

(Den 19. maj 1820)

De fanger, der skulle afsone i Odense, gav ikke det store problem. Men den 27. maj begyndte transporterne af fanger til Sjælland og Møn. De første 18 fanger blev under militær bevogtning lukket ud af arresten. Første etape gik til Storebælt. Fra Fynske Infanteriregiment kom en regning til amtet for transport af fangerne fra Nyborg til Slagelse. Den tur havde krævet 1 underofficer og 10 mand. På den videre rejse var det andre hærafdelinger, der stod for transporten.

Af fængselsprotokollen fremgår at Lars Rasmussen ankom til Rasphuset den 1. juni 1820.

Lars Rasmussen var 66 tommer høj, almindelig af bygning og 40 år gammel.

Efter dommen blev Lars Rasmussens bo gjort op. Broderen Søren Rasmussen overtog gården på et auktionsskøde for 3.000 rbd. De 3 børn tog Søren Rasmussen sig af, men hvad der blev af hustruen Margrethe Nielsdatter, er ikke afklaret.

Det ene barn, Anne Marie Larsdatter, døde i 1831 kun 16½ år gammel. De to andre kan følges i folketællingerne fra 1834 og frem, hvor de bor på gården hos farbroderen.

Lars sad 14 år i Rasphuset.

I 1834 fik han oprejsning for æren og han blev overført til Tugthuset, hvor arbejdet ikke var så hårdt og sundhedsskadeligt som i Rasphuset. I 1837 blev han overført til Forbedringshuset, hvor fanger, man mente kunne forbedres og senere løslades, skulle afsone. I folketællingen 1840 står han som 60-årig, gift, mandsfange i Forbedringshuset. Senere på året 1840 – efter 20 års fængsel - blev han løsladt.

Ifølge Ane Hansdatter var han sygestuevægter samtidig med at hun var fangevogterske i sygestuen. Hun udlagde ham som barnefader til den dreng, hun fødte i fængslet.

I folketællingen 1845 bor han hos broderen Søren, sammen med sine to børn Lars og Maren.

Den 5. september 1847 døde Søren Rasmussen 77 år gammel og nevøen Lars Larsen overtog gården.

Lars Rasmussen bliver forsørget af sin søn Lars Larsen til han i 1861 dør 81 år gammel.

10. Deres liv efter fængslet

Jørgen Rasmussen afsonede 1 år i Odense arrest, han blev løsladt 13. okt. 1838.

Da han kom retur fra Tugthuset, behandlede Fattigkommissionen hans sag:

Den Ligtjente var Gaubrudder Jørgen Rasmussen Byllerup, man der fandt, efterat fandt Tjeneste ved Sognestævne, intet Arbejde kunde erholve, man fandt af Præsten til forsørgelse forstrakt med 4 Rbd og 2 Skp Rug og 2 Skp Byg. Optegnelse paa hans Toi blev overdraget Sognefogeden dels til opbevaring dels til salg.

Gamtofte Fattigkommissions Forhandlingsprotokol 1838:

"Fra Tugthuset var hjemkommen Jørgen Rasmussen Byllerup, men da hand, efterat hans Tjeneste var opbudt ved Sognestævne, intet Arbejde kunde erholve, var han af Præsten til forsørgelse forstrakt med 4 Rbd og 2 Skp Rug og 2 Skp Byg.

Optegnelse paa hans Toi blev overdraget Sognefogeden dels til opbevaring dels til salg."

Der var ingen der ville ansætte ham. Der blev afholdt et sognestævne (møde efter søndagens gudstjeneste) hvor hans arbejdskraft blev udbudt. Ingen bød på ham. Han levede derfor som indsidder, almisselem og daglejer, når han kunne få en tjeneste.

I Fattigprotokollen kan vi følge ham og de af hans børn, der stadig er under 14 år. Her kan vi se, hvor stor en almisse de får.

Forsørgelsesplan for 1841:

1	Den Ligtjente Jørgen Rasmussen	25	sværtlig	16
2	Den Ligtjente Hans Rasmussen	4	Den Ligtjente, Moderen	20
3	Jørgen Rasmussen 4 ^{de} Børn	fra 13 til 3½ Aar	Moderen Livsfange Faderen tjener for Tiden	59 3

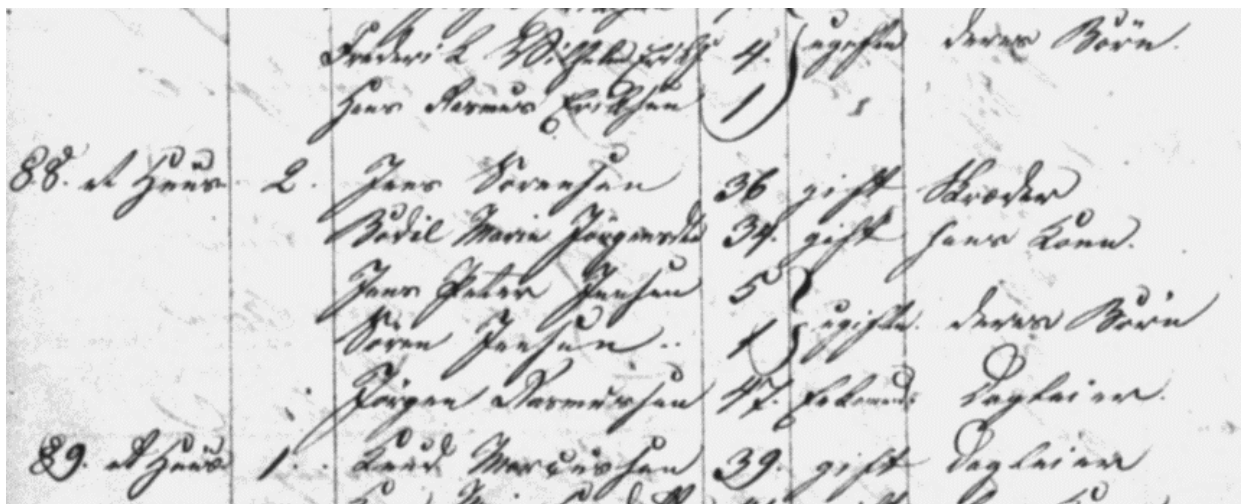
2th Klasse

3 Jørgen Rasmussens 4 Børn fra 13 til 3½ Aar Moderen Livsfange Faderen tjener for Tiden 59Rbd 3S

Ud over de 59 rbd 3 s der var i Forsørgelsesplanen for året, kom der yderligere udgifter vedr. Jørgen Byllerups børn:

Karen og Christian	3 rbd 0 m 0 s
Rejse fra Kjøbenhavn og pasning til 1. Oct.	21 rbd 3 m 4 s
Jørgen Byllerups Barn forplejning i Sept.	1 rbd 4 m 0 s

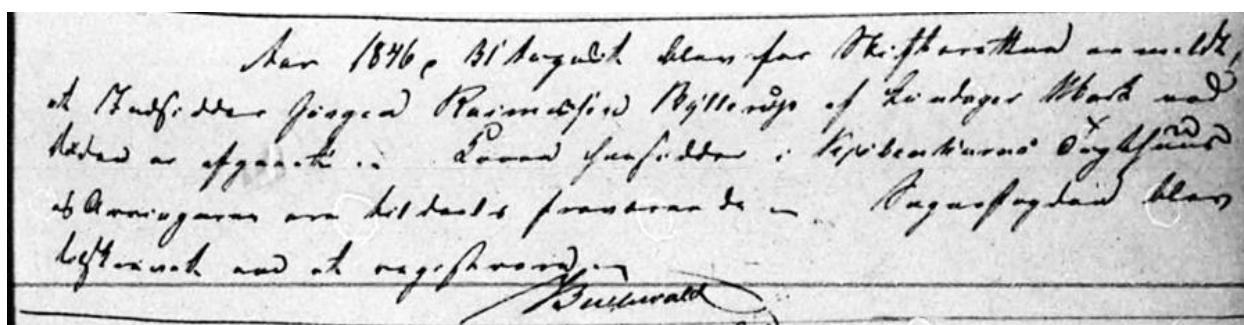
I Folketællingen 1840 bor han på Lundager Mark som indsidder hos Jens Sørensen.

"Matr. 88. et Huus Jørgen Rasmussen 47 år Enkemand Daglejer."

I FT 1845 bor han stadig i Lundager, men nu hos Søren Lauritzen, der selv er husmand og daglejer.

Han dør den 31. august 1846 fra 3 mindre børn 53 år gammel.

"Aar 1846, 31 August blev for Skifteretten anmeldt at Indsidder Jørgen Rasmussen Byllerup af Lundager Mark ved døden er afgaaet. Konen hensidder i Kjøbenhavns Tugthuus. Arvingerne er tildels fraværende. Sognefogeden blev ?"

Hans ejendele overtog Fattigkommissionen, og de blev solgt for 8 rbd 3 m som delvis betaling for hans fattighjælp.

Ane Hansdatter blev benådet i sommeren 1846. Om hun nu kunne komme hjem, var en sag Sogneforstanderskabet behandlede:

Anno 1846 den 13de Juli: affholdt Gamtofte Districts Sogneforstanderskab et Extraord møde i Gamtofte Skole. - Alle Medlemmerne vare tilstede personlig paa nær Formanden, der mødte ved Forvalter Schaldemose og Hans Andersen af Woldbroe, der havde anmeldt Forfald.

Sammenkomne i Gamtofte Skole den 13de Juli 1846. Medlemmerne: Forvalter Schaldemose, Hans Andersen af Woldbroe, Jørgen Rasmussen af Nylle, Niels Jørgensen af Skæddemose og Hans Andersen af Woldbroe. Formanden: Forvalter Schaldemose.

Sagen om Ane Hansdatters Benådelse blev behandlet. Ane Hansdatter er en gammel og svag kvinde, som har været gift med en Mand, som er død. Hun har tre Børn, som alle er døde. Hun har ingen Midler til at leve af, og hun er i et meget dårligt Tilstand. Hun har været i et Hus, som hun har forladt, og hun har ingen Midler til at leve af. Hun har været i et Hus, som hun har forladt, og hun har ingen Midler til at leve af. Hun har været i et Hus, som hun har forladt, og hun har ingen Midler til at leve af.

Mødet blev afsluttet med følgende Beslutning:

Benådet.

Paa Sammenkomne

Forvalter Schaldemose

Hans Andersen af Woldbroe

Referat af Gamtofte Sogneforstanderskabs møde den 13. juli 1846

"Anno 1846 den 13de Juli affholdt Gamtofte Districts Sogneforstanderskab et Extraord møde i Gamtofte Skole. - Alle Medlemmerne vare tilstede personlig paa nær Formanden, der mødte ved Forvalter Schaldemose og Hans Andersen af Woldbroe, der havde anmeldt Forfald.

Formanden communicerede Fyens Stiftamtmandskabs Communication af 8de dennes hvorefter Jørgen Rasmusen Byllerups Hustrue Ane Hansdatter er ved Kgl. Beslut af 17de i forrige Maaned skienket Friheden for den hende ved Høisteretsdom af 29 August 1837 idømte Tugthusstraf paa Livstid, forsaavidt hun kan forskaffe sig lovlig Erhverv - Jørgen Rasmussen, der var tilsagt mødte og erklærede at det var hans Ønske, at hans Kone kom hjem og søger Bord og Seng med ham, men da han ei længere er ung 53 Aar gl, og svagelig saa han sig ei istand til at underholde hende, saameget mindre som 2 de af hans med hende avlede Børn forsørges af Fattigvæsenet foruden det af hende i Straffeanstalten fødte Barn, hvortil han ei er Fader.

Mødet blev derefter hævet
 Datum ut supra
 paa Formanden
 Brahesborg Ejers Vegne
 Sign.”

Det gav ingen afklaring på om Ane Hansdatter kunne løslades. Den 3. august blev der afholdt endnu et møde:

The image shows a page of handwritten text in cursive script, which is a transcription of the meeting minutes from Gamtofte Sogneforstanderskabs møde den 3. august 1846. The text is written in dark ink on a light-colored paper and is arranged in approximately 12 lines. The handwriting is dense and characteristic of the mid-19th century. The text describes the proceedings of a church meeting, including the reading of a communication from the Fyens Stiftamtmandskab and the discussion of the case of Ane Hansdatter.

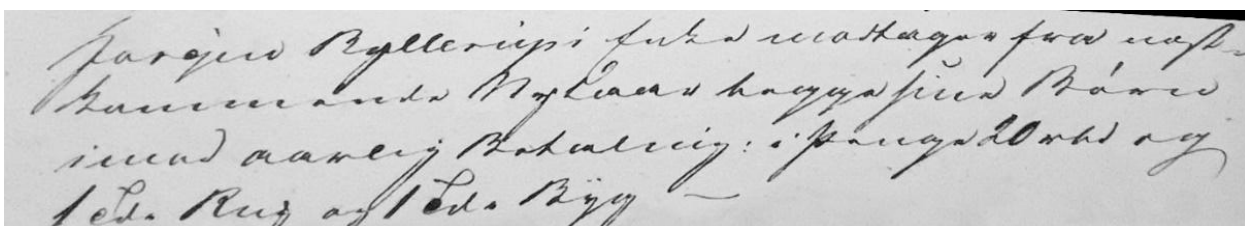
Referat af Gamtofte Sogneforstanderskabs møde den 3. august 1846

”Formanden communicerede Herredsfogdens Skrivelse af 30de forrige Maaned hvori han begærer Oplysning om Jørgen Rasmussen Byllerups benaadede Hustrue kan

forskaffe sig lovlig Erhverv i saa fald ved Assistance af Fattigvæsenet, eller om hun har velhavende Familie om hvem det kan antages at de ville yde hende Hiælp – Man blev enig om at svare at hun saavidt Forstanderskabet bekiendt ikke har Familie der kan yde hende Hjelp, derimod kan man ikke nægte at hun, naar hun forsørges paa Fattigkassens Regning, kan faae lovlig Erhverv.”

Så kom Ane retur til Aborre, men da var Jørgen død kun 14 dage tidligere.

Hun kan nu følges dels i folketællingerne og dels i Gamtofte Sogns Fattigprotokol: Hun starter med at modtage sine egne børn, som hun så får almisser for at have.

Gamtofte Fattigkommissions Forhandlingsprotokol 1846

”Jørgen Byllerups Enke modtager fra næstkommende Nytaar begge sine Børn imod aarlig Betaling af Penge 20 rbd og 1 Tde Rug og 1 Tde Byg.

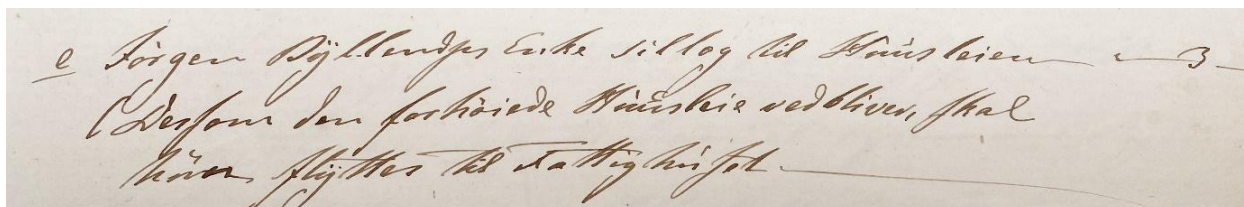
Fra 1847 og 1848 anføres, at hun får almisser, og at hun er hjemsendt fra Tugthuset.

Byernes eller Stedernes Navne med Anførsel af Gaarde, Huse o. s. v.	Samtlige Personers Navne i hver Gaard, hvert Hus, hver Familie.	Alder i Aar. De levende tilregnes hermed.	Gift, Ugift, Enkemand, Enke eller Dødsfald.	Jordstykke, nemlig Arealitet og paa Landet Egenet og Arvset Navn, og ved Udsættelse og de i Forretningerne, Skolestene og Coloniene Indtæ, Landets Navn, hvor de ere fødte.	Personernes Titel, Embede, Forretning, Haandværk, Rætningsvei, Stilling i Familien eller hvad de leve af.	Hf disse være				
						Der findes	Der er ingen	Personer	Der er	Stilke.
Lundager By, Abborre										97
	Jens Jørgensen	47	gift	Jørgensen	Jørgensen					
	Beate Margareta Jørgensen	45	Do	Jørgensen	Jørgensen					
	Noran Jørgensen	12	Jørgensen	Jørgensen	Jørgensen					
	Anne Margareta Jørgensen	9	Do	Jørgensen	Jørgensen					
	Louise Mathilde Jørgensen	6	Do	Jørgensen	Jørgensen					
	Anne Jørgensen	46	gift	Jørgensen	Jørgensen					
	Anne Jørgensen	16	gift	Jørgensen	Jørgensen					
	Rasmus Jørgensen	14	Do	Jørgensen	Jørgensen					
	Peder Andreas Jørgensen	10	Jørgensen	Jørgensen	Jørgensen					
	Anne Catharine Jørgensen	1	Jørgensen	Jørgensen	Jørgensen					

I FT1850 bor hun i Lundager Bye, 46 år gammel, som indsidderske med sine 3 børn Anne 16 år, Rasmus 14 år og Peder Andreas 10 år samt et plejebarn Anne Cathrine Andersen på 1 år.

I 1860 bor hun i et hus på Lundager Mark som indsidder og almisselem med sin datter Anne på 25 år, der var sy pige. Herudover havde hun stadig Anne Catrine Andersen nu 10 år som plejebarn, men også Peder Jørgen Hansen på 6 år som plejebarn.

Den husleje hun skal betale, er Fattigkommissionen åbenbart ikke tilfreds med, for hvis den fortsætter, truer de med at flytte hende til Fattighuset:

"e Jørgen Byllerups Enke tillæg til Huslejen -----3-----
(dersom den forhøjede Husleje fortsætter skal hun flyttes til Fattighuset)"

Problemet med huslejen løses åbenbart for i 1861 opføres i Fattigkommissionens forhandlingsprotokol:

							Hus-	Bræ-		
							Rug	Byg	leje	nde
"Nr	Navn og Opholdssted	Alder	Trang og Forfatning	Rbd	Mk	Sk	Sk	Rbd	Rbd	
10	Jørgen Byllerups Enke Lundager Mark"	60	sygelig og trængende	2	3	-	3	3	6	2

Men det rækker ikke. Allerede den 12. marts får hun yderligere 2 Rbd til brænde, og på Fattigkommissionens møde den 4. april får hun 1 Rbd i ekstra hjælp.

I 1866 blev hun tiltalt for betleri og for at have stjålet ½ pund uld. Det blev oplyst at hun i 1837 var dømt til livsvarigt fængsel i Københavns Tugt- og Forbedringshus, og at hun ikke siden er tiltalt eller straffet. Dommen lød:

*"Thi Kjendes for Ret
Tiltalte Enke Ane Rasmussen, født Hansdatter af Raahavehuus, bør
hensættes i simpelt Fængsel i fire Dage og derforuden samtlige af Sagen
flydende Omkostninger.*

At efterkommes under Ansvar efter Loven.

Brun

Fremlagt og afsagt i Wedellsborg Birks Politiret den 29 Decbr 1866

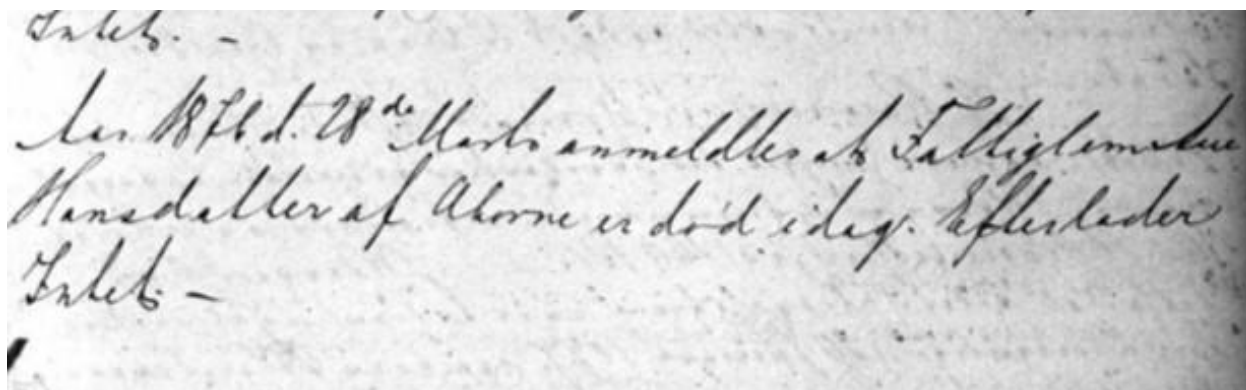
Brun"

Nu har hun så tilbragt 4 dage i et fængsel, det fremgår ikke af sagen i hvilket.

I 1870 er hun flyttet ind hos Datteren Anne og hendes mand Jens Peter Jensen, der er skrædder.

Det jordstykke som Raahauge Huus lå på er delt i to, og der er opført et nyt hus. I det ene hus bor Jens Peter Jensen, der er skrædder, med sin kone, to børn, et plejebarn, sin søster, en læredreng og sin svigermor Ane. Hun forsørges af fattigvæsnet.

Ane Hansdatter døde den 28. mar. 1876 73 år gammel uden at efterlade sig noget.

Intet. -
Aar 1876, d. 28de Marts anmeldtes at Fattiglem Ane
Hansdatter af Aborre er død i dag. Efterlader
Intet. -

Skifteprotokol Baag Herred:

"Aar 1876, d. 28 Marts anmeldes at Fattiglem Ane Hansdatter af Aborre er død i dag.
Efterlader Intet."

11. Deres børn

Med det ophav, er det naturligt at tænke på, hvordan det er gået deres 6 "ægte" børn og hendes "uægte" søn.

I 1834 boede alle børnene hjemme hos forældrene i Raahauge Hus på "Aborre Mark, sønden for Byen".

Boernes eller Stedernes Navne, med Anførelse af Gaarde, Huse o.l.ø.	Samtlige Personers Navne i hver Gaard, hvert Hus o. s. v.	Endes Personer Alder, det levende Alders Aar beregnet.	Gift, Ugift, Enkemand eller Enke.	Personernes Titel, Embede, Forretning, Haandværk, Næringsvei, Stilling i Familien eller hvad de leve af.
58 et Hus	Lars Hansen	33	Gift	Regleren
	Anna Maria Johansen	31	Gift	Jens Rasm.
	Karen Johansen	27	Ugift	Nydelst Lærings
	Karen Johansen	28	Gift	Lars og Johansen
	Anna Margrethe Hansen	2		Jensens Børn
	St. Margrethe Johansen	1		
	Jørgen Rasmussen	43	Gift	Waldemar og Regleren
	Anna Johansen	20	Gift	Jens Rasmussen og Lærings
	Jens Jørgen	12		Jensens Børn
	Niels Jørgen	10		
	Waldemar Margrethe Jørgensen	8		
Christen Jørgen	6			

58 et Hus. Her bor Lars Hansen med sin kone, sin mor, hans søster Karen og hendes to børn samt hans anden søster Ane med mand og 4 børn.

Inden Jørgen og Ane kom i fængsel i 1837, havde de fået endnu 2 børn.

Den ældste Hans var nu konfirmeret, Niels, der var 13 år, var fæstet frem til maj. De 4 mindste blev i Raahaugehuset hos Anes søster Karen frem til 1. maj.

Herefter blev de sat i pleje. Dorthe Margrethe hos Gustav Andersen i Woldbroe. Christen hos Husmand Knud Mortensen på Woldbroe Mark. Anne fik hendes morbror Lars Hansen i Raahauge Huset. Rasmus kom til husmand Niels Hansen på Egerup Mark. De kan følges i Fattigprotokollen for Gamtofte Sogn:

"1838 Nr. 7 Jørgen Rasmussens 5 Børn

Den ældste 14 Aar Den yngste $\frac{3}{4}$ Aar.

Moderen dømt til Tugthus på livstid. Faderen 1 Aar

59 Rbd 4 S"

Sådan kan vi følge dem enten samlet eller hver for sig i Fattigprotokollen år for år.

11.1 Hans Jørgensen

Hans var født i Aborre, Gamtofte Sogn, den 4.09.1822. I 1837 blev han konfirmeret her.

Derefter er han kommet ud at tjene. Som 17-årig var han tjenestedreng hos "Gaardmand og Lægdsmand Lars Jørgensen" i Aborre. Det var en husholdning med mand og kone, deres 3 børn, hans forældre på aftægt samt 3 tjenestefolk.

I 1845 tjener han igen, nu sammen med sin søster Dorteia Margrethe på en gård i Lundager.

Den 10. marts 1848 bliver Ungkarl Hans Jørgensen 25 Aar gift med Pigen Johanne Hansdatter 26 Aar. De får i alt 6 børn og forsørger også hans svigermor i en periode.

Spørgsmaal	Svar.
End er Dees fulde Naem?	Jensmand Hans Jørgensen Aborre
Endes Dags og Maaned Naem er De født?	22. Sept. 1822
I hvilke Naem har De været i Krig?	1848. 49. 50
End hvilke Betslag (Detachment) har De været i?	6. Batalion 2. Komp. nr 118
End hvilke Kompagn. Selskaber eller Bataill. har De været i?	
Endes Naem har De?	1845 den 20. Marts
End er De hvilken Dags og Maaned er De født?	10. Febr. 1848
End er De som Krigs eller som Følgesoldat?	Nei
End er De været i Krig? Naem og Naem?	Nei
End er De været i Krig? Naem og Naem?	Nei
End er De været eller tjenestgjort? Endes Naem har De? Endes Tjenestgjort?	Nei
End er De medlem af .De danske Betslag (Detachment)? I hvilke af dem er De? End er De medlem af dem? Naem er De?	Nei
End er De endelige Sol. Naem?	Jensmand Hans Jørgensen Aborre
End har De en Hustru? End er De alle børn i en Husholdning? Endes Naem, Døds, Dage og Om. Naem?	Aborre Hans Lægdsmand Jens Jørgensen
End er De endelige Sol. Naem?	Hansmand Hans Jørgensen Aborre

Allerede den 25. marts 1848 bliver Hans indkaldt til deltagelse i 3 års krigen. Han kommer i 5. Bataljon 2. Kompagni som nummer 118.

Han aftjener 3 år og kommer først hjem 10. februar 1851.

Som alle andre, der har deltaget i krigen, får han også fortjenstmedalje for sin krigsdeltagelse.

Efter sin soldatertjeneste lever han i Aborre Bye som husmand og daglejer.

Den 21. januar 1887 dør hustruen.

Hans lever herefter som enkemand og på aftægt hos sin datter og svigersøn i 10 år frem til sin død den 4. september 1897. Han begravnes fra hjemmet den 10. september.

Hans Jørgensens medaljeansøgning

Han er ikke set som almisenynder i fattigprotokollen.

11.2 Niels Jørgensen

Niels blev født den 20. februar 1824 i Aborre, Gamtofte Sogn, og konfirmeret her i 1838.

Da forældrene kom i fængsel, var han allerede fæstet fra 1. maj 1837. I 1840 tjener han hos Gårdmand Anders Hansen, Aborre Bye.

Han døde som kun 21-årig af Tyfus den 30. december 1844.

11.3 Dorthea Margrethe Jørgensdatter

Dorthea blev født 24. juli 1826 i Aborre, Gamtofte Sogn og konfirmeret 1841 med karaktererne mg og mg.

Da forældrene kom i fængsel, blev hun placeret af Sognet. Først hos Gustav Andersen i Woldbroe for 11 Rbd 2 S for et halvt år. Siden hos Jørgen Andersen i Aborre Bye. I 1839 blev den nu 13-årige pige ifølge Fattigprotokollen:

”som har tilforn været udlagt til Jørgen Andersen i Gamtofte Sogn Aborre Bye forpagtet til Carl Bang for 9 D Aarligen.”

I FT1840 bor hun hos Carl Bang og hans kone. Hun er 14 år og forsørges af sognet.

1841 bliver hun konfirmeret, så skal hun ikke længere forsørges af sognet.

I 1845 tjener hun sammen med sin bror Hans hos Gårdmand Mikkel Pedersen i Lundager Bye.

I 1846 har hun et kort mellem spil i Sandager, men kommer hurtigt tilbage til Mikkel Petersen i Lundager.

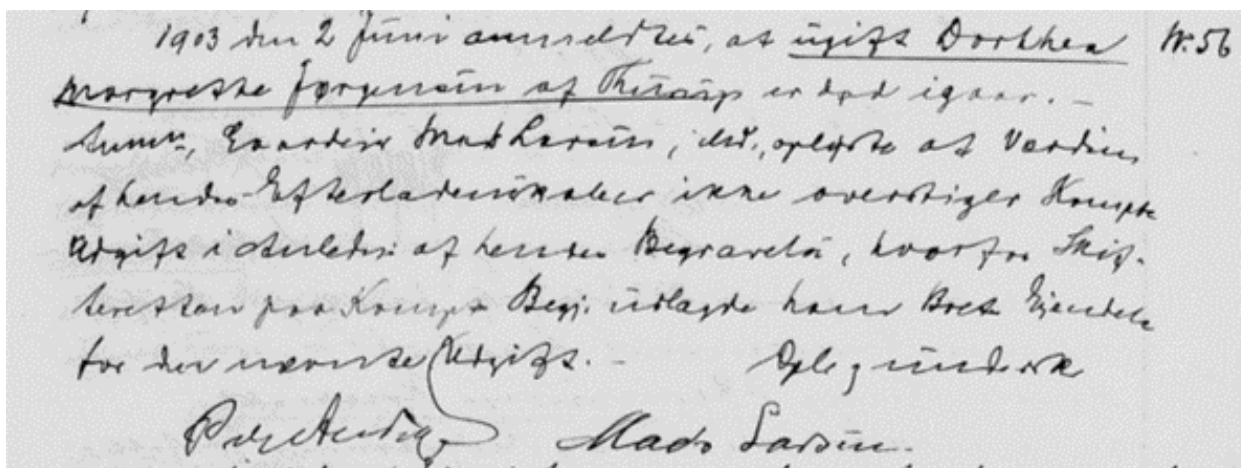
I 1850 er Mikkel Pedersens datter gift med en gårdmand og har fået et barn. Dorthea er kommet med som tjenestepige. Hun er nu 24 år og stadig ugift. Herefter har hun tjent på Wilhelmsborg i en periode.

I 1859 får hun tjeneste hos Kjøbmand P. R. Fentz i Assens. Det er en større husholdning med mand og kone, 3 sønner og 7 tjenestefolk. Her er hun i mange år. I 1870 som 43-årig, ugift malkepige.

I november 1874 forlader hun efter 15 år sin plads. Hun rejser fra Assens til Thurup som 45-årig, hvor hun får plads som husholderske hos Lars Gormsen. Han er gårdejer, hans kone døde i juni 1874 fra 3 børn på 1, 5 og 11 år. Udover Dorthea er der en tjenestekarl på gården.

Her er hun også i mange år. Lars Gormsen døde i 1894 72 år gammel, men de to ældste af børnene Mads og Karen driver nu gården. Han som gårdejer og hun som husholderske.

De må have haft et godt forhold til Dorthea, der har passet dem, fra deres mor døde. De beholder hende hos sig til hun dør som 77-årig i 1903.

1903 den 2 Juni anmeldtes at ugift Dorthea Nr. 56
Margrethe Jørgensen af Thurup er død igaar. -
Lunne, Esbjerg Amt heri, det, oplyste at Værdien
af hendes Ejendomme ikke overstiger Kønste
Udgifter i det af hendes Begravelse, hvorfor Skif.
Lunne for Kønste Begi. udlagde ham Børn Hænder
for den nævnte Udgifter. - Oplysning
P. Christen Mads Larsen.

"1903 den 2 Juni anmeldtes at ugift Dorthea Margrethe Jørgensen af Nr. 56
Thurup er død igaar"

Ifølge gårdejeren Mads Larsen overstiger værdien af hendes ejendele ikke omkostningerne ved hendes begravelse, hvorfor de udlægges til ham.

11.4 Christen Jørgensen

Christen blev født 27. december 1828 i Aborre, Gamtofte Sogn, og her blev han også konfirmeret 1843 med pæne karakterer. (mg og mg).

Da forældrene kommer i fængsel, skal han forsørges af sognet. Han placeres hos Husmand Knud Mortensen på Woldbroe Mark, der får 12 Rbd 3 S for at have ham et år. Siden placeres han sammen med sin lillebror Rasmus hos væver Sander Madsen i Aborre. Her er de i 1840 Christen som 12-årig og Rasmus på 4 år. Husholdningen bestod af mand og kone samt de to drenge, der forsørges af sognet.

Der var ingen begrænsninger for børnearbejde på den tid, så det kan have været et hårdt slid at være udliciteret hos en væver. Der kunne være lange arbejdsdage ofte 12-14 timer om dagen, seks dage om ugen.

Efter Christen er konfirmeret i 1843, er der nu kun 2 "ægte" børn at forsørge, og sognet sparer 11 Rbd. Det må betyde at Christen er kommet væk fra væveren, så det nu kun er hans lillebror Rasmus, der er hos ham. I 1845 er Christen blevet tjenestedreng på godset Brahesborg.

I 1849 bliver han far. Anne Kirstine Pedersen bliver gravid. Hun tager hjem til sine forældre i Thurup. Her føder hun barnet, der får navnet Anne Marie Christensen.

I 1850 er han blevet 21 år gammel, og tjener nu hos Mikkel Pedersen i Lundager, hvor hans søster Dorthea tidligere har tjent. Det kunne se ud til, at børnene på trods af deres ophav, alligevel er velanskrevne tjenestefolk, når søsteren kan tjene i mange år, og han kan efterfølge sin søster.

Den 29. oktober 1853 bliver han og Anne Kirstine Pedersen gift i Gamtofte Kirke. Han tjener på Brahesborg og hun på Wilhelmsborg.

Da deres 2. barn Karen bliver født den 10. december, har de begge forladt deres pladser og er nu indsidder i "Landeveis Huset" på Bækager i Holevad Sogn. Karen bliver kun 10 dage gammel. Lidt over et år senere er de flyttet til Lundager Mark, Gamtofte sogn. Her får de den 10. januar 1855 en pige Karen. I 1857 får de endnu en pige Anne.

I FT1860 bor de nu på Lundager Mark med deres 3 piger og en skrædder Jens Peder Jensen, der senere bliver gift med Christens søster Anne, samt hans skræddersvend. I 1862 får de en søn Peder Jørgen Christensen. I 1865 får de endnu en dreng, der dog kun bliver 14 dage gammel. I 1868 får de en dødfødt dreng og kun 2 måneder i oktober 1868 dør Anne Kirstine kun 44 år gammel.

En mand kunne på det tidspunkt ikke klare både hjem og børn, så han måtte hurtigst muligt skaffe en ny kone. Så kun lidt over et år senere den 13. november 1869 blev han gift med Anne Johanne Thomsen, der kun er 28 år gammel.

Kun 2 år tidligere var hun kommet i "ulykke". Hos forældrene i Kærum Sogn fødte hun "uægte tvillinger" Marie Catrine Thomsen og Petrine Thomsen den 23. maj 1867. Den udlagte barnefader var "Ungkarl P. Langkilde paa Augustenborg". Det blev anmeldt den 1. juli, at hun 10 måneder før fødslen tjente på Frederiksgave i Sønderbye. Det betyder at pigerne ikke er forsørgelsesberettiget i Kærum Sogn men i Sønderbye.

Petrine kom i pleje hos morbroderen Mads Thomsen i Ebberup. Hvad der blev af Marie Catrine er ikke afklaret.

Petrine blev i påsken 1881 konfirmeret i Assens, her angives "Forældrenes eller Husbondens, Plejeforældrenes Navne og Bopæl" alene som "Ugift Anne Johanne Thomsen Ebberup Kjærum" selv om moren nu har været gift i 12 år og bor i Assens.

Christen og Anne Johanne får nu en række børn: Peter Jørgen i 1872, Ane Kirstine i 1876, Hans Thomas i 1878, Martha i 1883 og endelig Rasmus Nicolai i 1886.

Christen arbejder som daglejer ved havnen og de har hendes mor boende i en periode.

Han dør den 1. november 1892 og bliver begravet i Assens.

11.5 Anne Jørgensdatter

Anne blev født 31. maj 1834. Hun blev døbt Ane, men er blevet kaldt Anne. Hun var 3 år da forældrene blev fængslet. Hendes morbror Lars Hansen i Raahauge Huset fik hende i pleje mod en ydelse på 13 Rbd 3 S for et år.

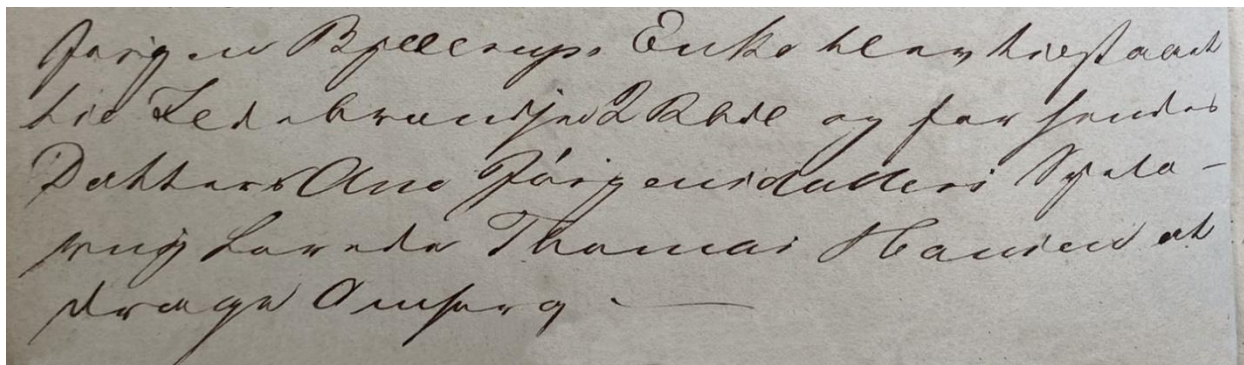
Her boede hun til moren kom ud af Tugthuset og modtog sine børn mod en almisse på 20 rbd samt 1 td Rug og 1 td Byg.

Som 16-årig blev Anne konfirmeret med karaktererne godt for kundskab og opførsel .

I FT1850 boede Ane Hansdatter, hendes 3 børn og et plejebarn som indsiddere i Lundager Bye hos Jens Sørensen, der var daglejer. Han havde kone og tre børn. De boede i alt 3 voksne og 7 børn i et nok ganske lille hus.

Anne er nu 16 år, og hun ville derfor i mange tilfælde være ude at tjene. Da hun har et dårligt helbred, får moren i flere år udbetalt 1 – 2 rbd for sin syge datter.

I 1851 behandler Fattigkommissionen hendes sag:

"Jörgen Byllerups Enke blev tilstaaet til Ildebrændsel 2 Rbd og for hendes Datters Ane Jørgensdatters Syelæring Lovede Thomas Hansen at drage Omsorg."

I 1855 beslutter Fattigkommissionen at nedsætte Ane Hansdatters almisse, da hendes søn (Peder Andreas Hansen, ham fra fængslet) er konfirmeret og Anne har fået et bedre helbred.

I FT1860 bor hun stadig hos moren. Hun er nu 25 år og sypige. I Kirkebogen kan man også læse:

15-06-1860 Fødte Mandkjøn Gamtofte Kirke

Jens Jørgen Jensen Døbt i Kirken 24-06-1860

Forældrene

Pigen Ane Jørgensen

Lundager Mark

Barnefader Ungkarl og Skrædder

Jens Peter Jensen, Lundager

Mark, Raahaugehuset

(Bem: Raahaugehuset ligger på Aborre Mark)

22-07-1860 Copulerede Gamtofte Kirke

Ungkarl og Skrædder Jens Peter Jensen
Raahagehuset 25 Aar

Pigen Ane Jørgensen
Lundager Mark 26 Aar

Det ser nu ud til, at hendes helbred er blevet så godt, at hun kunne blive mor og også blive gift med barnefaderen.

Hendes mand er Jens Peter Jensen. Han er søn af skrædder Jens Sørensen og kone Bodil Marie Jørgensdatter på Lundager Mark. Jens Peter er født i 1835 i Gamtofte Sogn. Som 15-årig var han tjenestekarl på Vilhelmsborg. I 1860 bor han hos Christen Jørgensen, der er Anne Jørgensens bror. Jens Peter er nu skrædder som sin far, og han har en skræddersvend boende.

Jens Peter er nok ikke uden midler, for af Real- og Navneregistret for Baag Herred fremgår det, at han året efter køber matrikel nr. 42 Raahagehus fra Brahesborg.

Nr.	Udfødt.	Indløst.	Folio i P. P.	Abkomster.
1.	18 Dcbr. 1861	10 Jan. 1862	19/115	Treschow vide Brahesborg; <u>Jens Peter Jensen.</u> Skjøde fra Kammerherre Treschow.
2	30 Juni. 1880	9 Juli. 1880	26/132	<u>Anders Jensen.</u> Skjøde fra J. P. Jensen
3	29 April 1895	17 Maj 1895	33/238	<u>Kone Karen Pedersen</u> Skjøde fra A. Jensen
4	19 Jan. 1896	31 Jan. 1896	33/652	<u>Reonis Alkkelien</u> Skjøde fra Karen Pedersen
5	21 Juni 1897	2 Juli 1897	34/656	<u>Kresen Jensen.</u> Skjøde fra A. Alkkelien.

Udsnit af Real- og Navneregistret for Baag Herred Matr. 42. Raahage Huus

"Treschow vide Brahesborg

Jens Peter Jensen

1 18 Dcbr. 1861 10 Jan 1862 19/115 Skjøde fra Kammerherre Treschow

Anders Jensen

2 30 Juni 1880 9 Juli 1880 26/132 Skjøde fra J. P. Jensen"

Lars Hansen (Ane Hansdatters bror) har gennem mange år fæstet Raahauge Huus: Brahesborg Jordebog 1857:

	"Raahauge	Hartkorn	Gangdage	
42	Lars Hansen	1 $\frac{3}{4}$	36	Solgt 1860"

Det er et hus med et ganske lille jordtilliggende 1 fjk. og $\frac{3}{4}$ album.

I 1865 deler Jens Peter Jensen ejendommen i to. Matr. nr. 42 a med 2 album og 42 b med 1 $\frac{3}{4}$ album. Han sælger 42 b til Lars Hansen.

I FT1870 bor Jens Peter, hans kone Anne, deres to børn på 9 og 3 år, en plejesøn på 9 år, hans svigermor Ane Hansdatter, hans søster og en læredreng i matr. nr. 42 a.

I alt 4 voksne, 3 børn og en læredreng på 19 år.

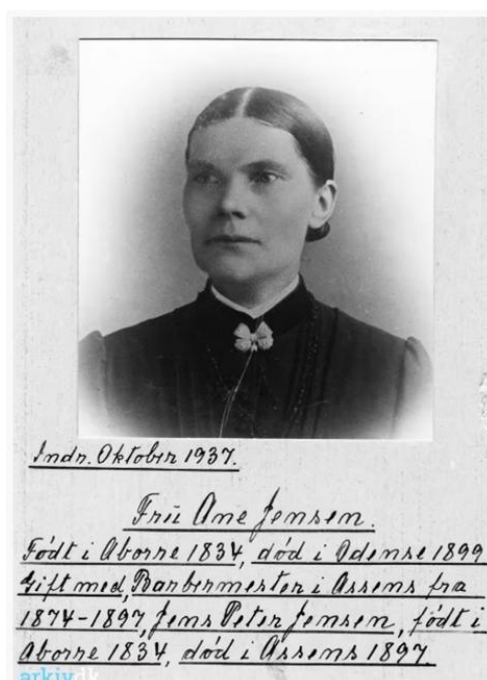
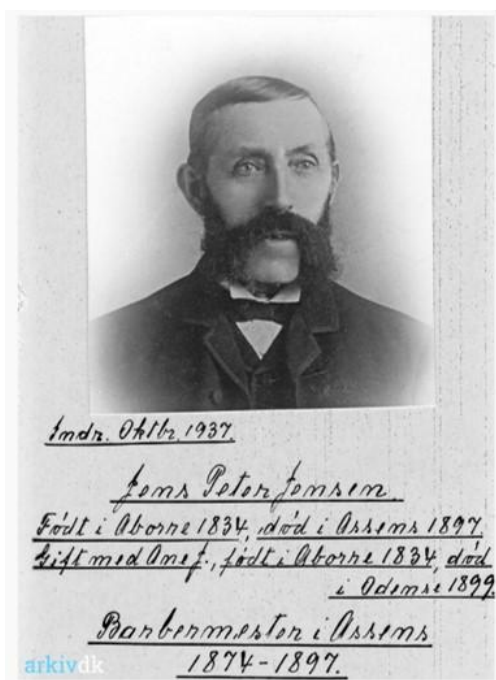
Jens Peter var skrædder. Han har nok lært det af sin far, der også var skrædder. Hans kone Anne lærte at sy efter 1851. De har nok begge lært efter den gamle ordning, hvor skrædderen på landet kun måtte sy bondebefolkningens simple tøj af vadmel og skind. Efter næringsloven af 1857 ændrede det sig, så skrædderen på landet også måtte sy af finere stoffer.

Hvor stor betydning lovændringen fik for landskrædderen er tvivlsomt, for med industrialiseringen blev skrædderfaget ændret fra håndværk til industri. Konfektionsfabrikker og systuer overtog efterhånden en stor del af den almindelige tøjproduktion.

Hvad årsagen har været kan ikke afklares, men ifølge nedenstående billeder nedsætter Jens Peter sig som barber på Østergade i Assens i 1874. Det ser ikke ud til at de flytter til Assens endnu.

I FT1880 bor familien stadig i Raahauge Huus i Aborre. De er begge 45 år gamle og har 4 børn i alderen fra 2 til 13 år samt et plejebarn på 1 år. Jens Peter sælger Raahauge Huus den 30. juni, så her må hele familien være flyttet til Assens.

På to udaterede fotos ses nu et nydeligt borgerligt ægtepar:

I den lokale presse kan man den 21. februar 1887 læse denne lille notits:

Et Indbrudstyveri er Natten mellem Torsdag og Fredag begaaet hos **Barber Jensen** paa **Assens Østergade**. Tyven har fra Gaden udtaget en Blikrude i Døren og igjennem Aabningen lukket Døren op indvendig fra. I en Bordstufte i Barberstuen har han borttaget et Beløb af 14 Kroner og i Stedet for efterladt en Seddel med Paaskrift: „Taget som Laan, havde ventet mere, som des værre ikke fandtes“. I et til Barberstuen stødende Værelse laa en Svend og en Dreng og sov, men det passerende er gaaet saa stille af, at ingen af dem har mærket nogen som helst Uro.
 (Assens Av.)

”Et Indbrudstyveri er Natten mellem Torsdag og Fredag begaaet hos Barber Jensen paa Assens Østergade. Tyven har fra Gaden udtaget en Blikrude i Døren og igjennem Aabningen lukket Døren op indvendig fra. I en Bordskuffe i Barberstuen har han borttaget et Beløb af 14 Kroner og i Stedet for efterladt en Seddel med Paaskrift: ”Taget som Laan, havde ventet mere, som des værre ikke fandtes“. I et til Barberstuen stødende Værelse laa en Svend og en Dreng og sov, men det passerende er gaaet saa stille af, at ingen af dem har mærket nogen som helst Uro.

(Assens Av.)”

I 1890 bor den ældste datter Thrine Marie ikke længere hjemme.

Den næste Ane Kirstine er kommet i "ulykke". Som 16 årig har hun fået en dreng Alf Richard Adolf med sømanden Carl Julius Hansen. To år senere fik hun en datter Ida Christine med Hmd. Chr. Christensen. De bliver senere gift og i FT1901 er de bosat i Odense, hvor han nu er maskinarbejder. De har sammen 3 børn, men hvor Alf Richard er, er ikke afklaret.

Jens Peter Jensen dør i 1896, og Anne hensidder i uskiftet bo.

Hun flytter til Odense, hvor hun bosætter sig på Oluf Baggersgade 57.

31

Form. Nr. 18.

86

Dødsattest, udstedt af en Læge.

Fulde Navn: Anne Jensen

Alder (o: fyldte Aar; for Børn under 1 Aar: Maanedes eller Uger): 63 Aar

Ugift; Gift; Enkemand; Enke: Enke

Egen eller Forældres Stilling og Næringsvej: Enke efter Barber

Købstad: Odense **Gade:** Oluf Baggersgade N. 57 **Hus Nr.:** 1 **Etage:** 1

Bopæl (o: Stedet hvor den Afdøde sidst har haft fast Ophold): Odense Oluf Baggersgade N. 57

Dødssted: Sygehuset i Odense Altkæmpegade N. 23

Dødsdag: Den 23 Februar 1898

Dødsårsag (o: Hovedsygdom med dens væsentligste Komplikation)

a) Hvor Lægen selv har behandlet den Syge: Cancer hepatis 17

b) Hvor Lægen ikke selv har behandlet den Syge:

Hovedsygdommens Varighed: ca. et Aar

Er Forraadnelse indtraadt, eller hvilke andre sikre Døds tegn ere tilstede? Riget

Undertegnede, som ~~den~~ har behandlet Anne Jensen under hendes sidste Sygdom, erklærer herved, at jeg den 23-2-1898 selv har synet Liget af hende og at ovennævnte sikre Døds tegn paa virkelig Død ere til Stede.

L. N. Pedersen
Læge
Vend om.

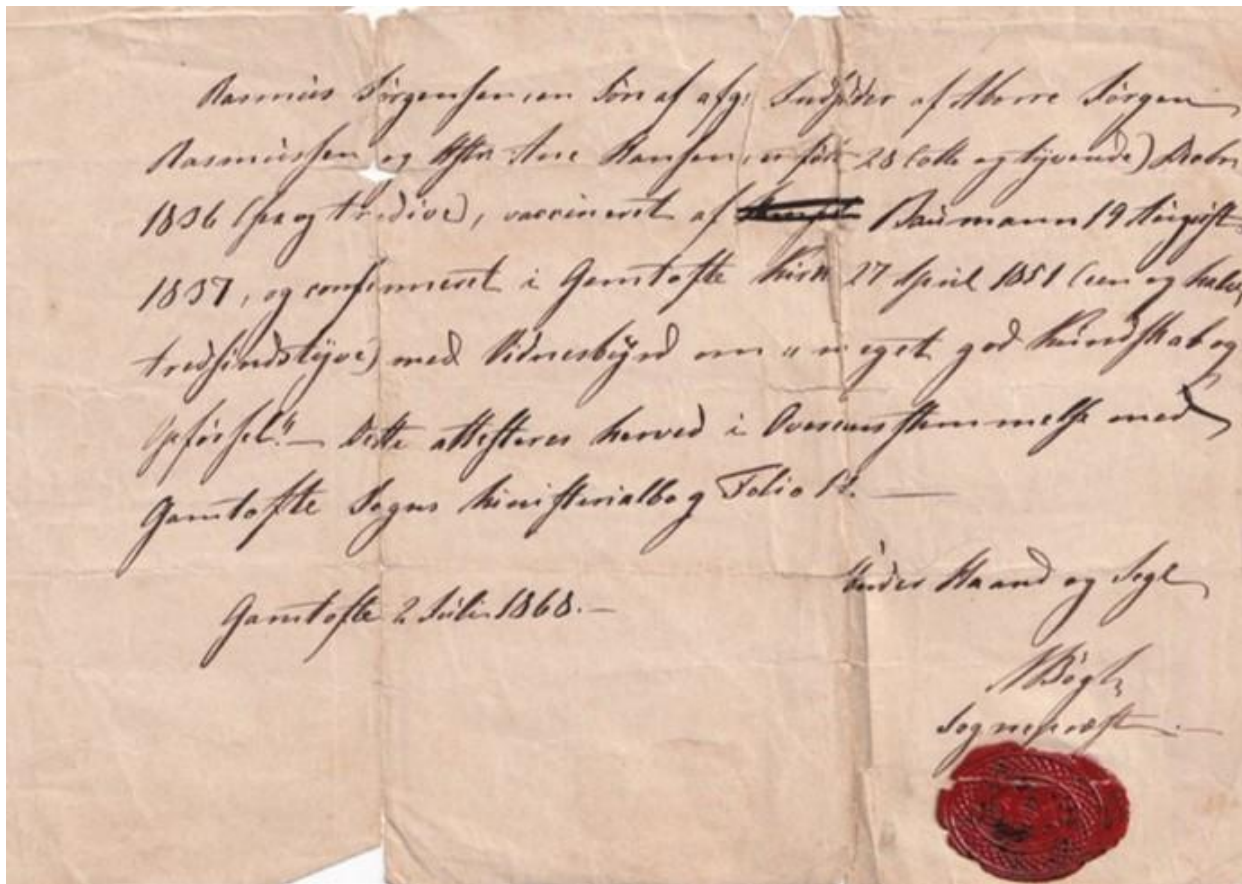
Anm. Det bemærkes, at Attesten skal stilles med en skriftlig Erklæring, indeholdende, skreven med Lægens egen Haand: "Ovennævnte sikre og utvivlsomme Tegn paa virkelig Død ere til Stede".

Anne Jensens dødsattest 23. februar 1898

Den 23. februar 1898 dør Anne af Cancer Hepatis (Leverkræft) på Sygehuset i Odense.

11.6 Rasmus Jørgensen

Rasmus blev født den 28. december 1836.

Attest fra sognepræsten i Gamtofte Sogn. (Original i privat eje)

"Rasmus Jørgensen Søn af afg Indsider af Aborre Jørgen Rasmussen og Hustru Ane Hansen er født 28 (otte og tyvende) Dcbr 1836 (sex og trediv), vaccineret af Banmann 19 August 1837, og confirmeret i Gamtofte Kirke 27 April 1851 (én og halvtreds-sindstykke) med Vidnesbyrd om meget god Kundskab og Opførsel. Dette attesteres herved i Overensstemmelse med Gamtofte Sogns Ministerialbog Folio 17(?)"

Gamtofte 2 Juli 1868

Under Haand og Segl

Bøgh
Sognepræst

Da forældrene blev fængslet i april 1837, kom Rasmus på sognet kun 3 måneder gammel. Frem til 1. maj 1837 var han udliciteret til mosteren Karen Hansdatter i Raahagehuset. Herefter kom han til husmand Niels Hansen på Egerup Mark for 17 Rbd for et år.

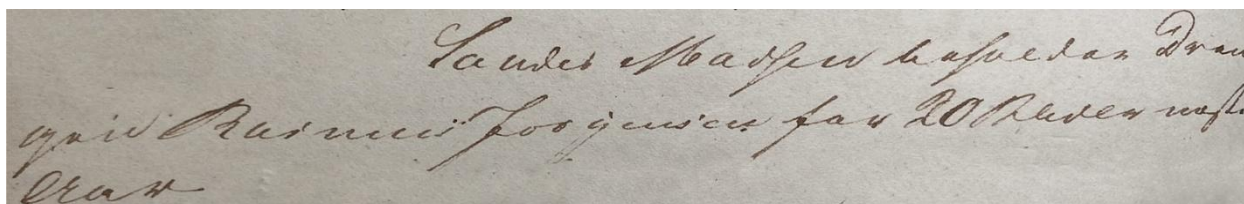
De havde en søn Lars, der var født 25. sept. 1834. Moderen kunne måske stadig amme, så Rasmus kunne få modermælk ?

Siden placeres han sammen med sin bror Christen hos væver Sander Madsen i Aborre. Her er de i 1840 Christen som 12-årig og Rasmus på 4 år. Husholdningen bestod af mand og kone samt de to drenge, der forsørges af sognet.

Der var ingen begrænsninger for børnearbejde på den tid, så det kan have været et hårdt slid at være udliciteret hos en væver. Der kunne være lange arbejdsdage op til 12-14 timer om dagen, seks dage om ugen. Der var mange opgaver selv mindre børn kunne udføre fx spole garn på spoler, som senere kunne bruges i vævningen, samle tråde, der var blevet viklet sammen, eller fjerne støv og snavs fra garnet, bære de spundne garn eller små spoler fra ét sted til et andet.

Barnet var så forsørget med så små udgifter for sognet som muligt.

Fattigkommissionens Forhandlingsprotokol 1843:

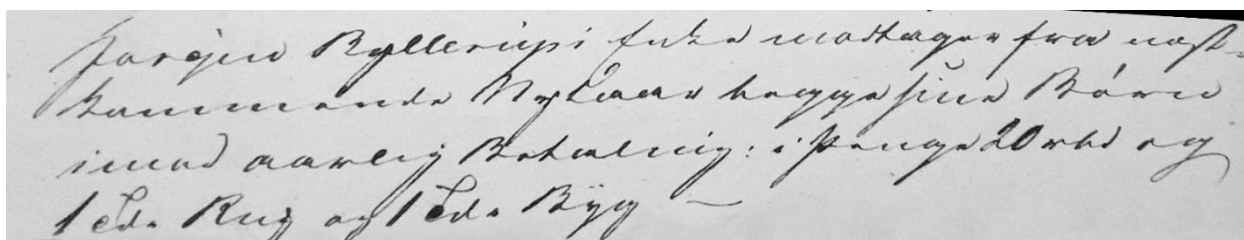

Sander Madsen beholder Drengen Rasmus Jørgensen for 20 Rbd næste Aar

"Sander Madsen beholder Drengen Rasmus Jørgensen for 20 Rbd næste Aar"

I 1846 var Ane kommet ud af fængslet. Hendes to børn Peder Andreas og Rasmus blev nu udliciteret til hende. De boede sammen i Lundager By.

Fattigkommissionens Forhandlingsprotokol 1846:

Jørgen Byllerups Enke modtager fra næstkommende Nytaar begge sine Børn imod aarlig betaling af Penge 20 Rbd og 1 Tde Rug og 1 Tde Byg.

"Jørgen Byllerups Enke modtager fra næstkommende Nytaar begge sine Børn imod aarlig betaling af Penge 20 Rbd og 1 Tde Rug og 1 Tde Byg."

Rasmus blev konfirmeret 27. april 1851 i Gamtofte Kirke, og hans karakter er Meget God for såvel kundskab som opførsel.

I Lægdsrullen for Odense Amt optages han december 1854 under lægd 91:

Løbe-Nr.		Fædrenes og Sønnernes Navne.	Sønnernes Fødested.	Fødselsaar eller, hvis dette ikke vides, Lægdsrullealder.	Høide. Tommer.	Opholdssted.	Lægdet's Nr.
Gammelt.	Nyt.						Betegninger.
		Jørgen Rasmussen					Lægdet's Nr. 91
141	141	Rasmus	Aborre	17			1836
		114 - F727					

Jørgen Rasmussen

"A283 141- Rasmus-

Aborre 17
1/1 1837

Født 1836

114 - F727

114-F727 betyder, at han i 1856(F) er flyttet til lægd nr. 114 (Assens) hvor han har fået nummer F727.

		Jørgen Rasmussen					Lægdet's Nr. 114
141	141	Rasmus	Aborre	17	62½		1836
		Ud Pas - Krøbling i h. Albueled.					
		Sept. 1859 -					

"F 727 Jørgen Rasmussen

Født 1836

Rasmus

Aborre 17 62½

91/141

Ud Pas - Krøbling i h. Albueled

Sept. 1859 -"

Rasmus var 17 år, da han flyttede til Assens og blev overført til lægd 114. Han er 62½ tomme høj. Det svarer til 159 cm. Nok en meget normal højde for en mand på det tidspunkt. Ud Pas betyder at han har fået udygtighedspas, og han derfor ikke længere kan følges i lægdsrullen.

I 1860 er han tjenestekarl hos ølbrygger Rasmus Peder Olsen i Ramsherredsgaden 149, Assens, men flytter senere på året til København.

Hvad han har lavet de første 2 år, er ikke klarlagt, men fra 1862 har Rasmus arbejdet hos den samme fiskehandler i 7 år. Han får følgende anbefaling da han stopper:

Rasmus Jørgensen har været for mig i en
 Aar og 1/2 Tid, først som ingeniør og siden i de sidste
 Aar som gift Mand. Da jeg selv i paa 3te Aar for
 været jeg og alle ande smagte for hinanden bage Ved
 i Sønderborg, for jeg ladet bemælte R. Jørgensen
 indføre i den Tid af de Danværing skille bevinge,
 fandt og jeg ladet som indtage for jeg selv og hille
 i mit hjem. Ligeledes for jeg betruet som med
 Møstly og Saffersket N° 3 indvænne og mine De
 med bemælte for fandt jeg fandte for betruet som
 som en af de mest og gædeligt Mand til forføre der
 smatte for bring for som. For Jørgensen vil samt
 Regnskabsfører, for som indvise almindelig Forstand og
 Drøgtighed og forføre rigt og mine Jæmte med
 lid og lid.

Samt for mig i den Tid af den Tid af den Tid
 for som som som som som som som som som som

Niels Pedersen
 Kjøbenhavn N° 3

Kjøbenhavn 9de Novbr. 1869

Anbefaling fra Niels Pedersen af 9. nov. 1869 (Original i privat eje)

Rasmus Jørgensen har været hos mig i en Række af 7 Aar, først som ugift og siden i de sidste Aar som gift Mand. Da jeg selv paa 5 te Aar har været syg og ikke ret meget har kunnet tage Del i Forretningen, har jeg ladet bemeldte R. Jørgensen indkjøbe en Deel af de Varer, jeg skulde bruge, samt ogsaa ladet ham modtage hvad jeg selv opkjøbte i mit Hjem. Ligeledes har jeg betroet ham mit Udsalg paa Fiskehuset No 3 under min og min Kones fraværelse. For hvad jeg saaledes har betroet ham,

.....ulæselig linje.....

som en retskaffen og paalidelig Mand til Enhver, der maatte faa Brug for ham.

I henseende til hans Regnskabsvæsen har han udvist al mulig Troskab og Nøjagtighed og forresten røgtet min Tjeneste med Flid og Øvelse.

Han forlader min Tjeneste paa Grund af, at jeg har en Søn, som kan overtage Pladsen efter ham.

*Niels Pedersen,
Fiskehuset No. 3*

Kjøbenhavn, 9 de Novbr. 1869."

En pæn anbefaling, der viser at Rasmus har lagt sin opvækst og miljø bag sig. Hvor han kom fra, havde han ikke kunnet få sådant et job.

Den 9. aug. 1868 blev han gift med Julie Hansine Elisabeth Mørk i Frederiksberg Kirke. For at bevise hvem han er, har han måttet rekvirere den attest fra præsten i Gamtofte Sogn, der er vist ovenfor. Han bor på dette tidspunkt stadig på Gl. Strand Nr. 26 i København, da han stadig er fiskehandler. Hun bor på Badeveien Nr. 23.

I København skulle man på dette tidspunkt betale Corpulationsafgift for at blive gift, og det var derfor almindeligt, at økonomisk dårligt stillede blev viet lige udenfor København f. ex. Tårnby, Valby eller Frederiksberg (som i dette tilfælde) for at slippe for afgiften.

I 1870 bor han og Julie Hansine nu med deres to børn, Frederik Louis og Anna Petrea Caroline på hhv. 5 og 1 år, hos sin svigerfar, dennes kone og 3 børn i en kælderlejlighed på Sct. Hansgade Nr. 18, Udenbys Klædebo (Nuværende indre Nørrebro).

Bygningen er opført i 1868, så den har været helt ny da de flyttede ind. I 2023 har jeg ikke fundet en kælderlejlighed i ejendommen, men en stuelejlighed er på 47 m2 med 2 værelser. En kælderlejlighed har nok ikke været større. Der boede de 4 voksne og 5 børn.

I 1873 får han sin datter Valborg og bor nu som arbejdsmand på Nørrebrogade 432.

I FT1880 er han flyttet til Ryesgade 39, Sidehuset, Stuen med kone og sine 4 børn Louis Frederik på 15 år, Anna Petra på 11 år, Valborg Dorthea på 6 år og Axel Peter der ikke er fyldt 1 år endnu. Rasmus er skibsarbejdsmand.

I 1892 er han flyttet op på 3. sal med kone og sønnen Axel på 14 år. Hustruen Julie Hansine dør i 1. sept. 1896.

Registerblad.		Udfærdiget den	15/1892		Død 14/8/02	
Fulde Navn		Jørgensen, Rasmus				
Livsstilling <small>Næringsret, Stand, Rang For Haandværkere: som Mester, Svend eller Lærling. For Tjenende: i hvilken Egenskab de tjener.</small>		Hjælpearbejder				
Fødested		Siøns			Alder	38/9/36
Ægteskabelig Stilling		Gift				
Hustruens	Fulde Navn og Figenavn	Julie Hansine			Død 1/9/96	
	Fødested	Hjælshavn			Alder	48/1843
	Selvstændig Virksomhed					
Børn <small>mellem 16-14 Aar, der ere tilhøse. Fulde Navn og Alder.</small>		Annel Sofie Johannes 1878				
Meldt Bopæl				For højere og lavere Tjenende: i hvis Tjeneste de ere. For Løgerende: hos hvem de have Logis.		
Aar	Dag	Gade, Nr., Etage m. m.				
1892	15	Ravnsgade 39 3 Sal				
1897	13	Ravnsgade 22 3 Sal				
1901	15	Fredensgade 4 a-2				

Politiets Registerblad udarbejdet 1892 *).

I 1899 er Rasmus blevet enkemand. Han bor hos sin datter og svigersøn, Anna og Wilhelm Jørgensen, med deres to børn Ellen (min farmor) og Else, i en lejlighed på Ravnsgade 22 på Nørrebro.

Rasmus er nu havnearbejder hos Det Forenede Dampskibsselskab. Han oplyser, at han er kommet til København fra Fyn i 1860, at han er blevet gift i 1864, at han har 4 levende og 4 døde børn og at konen er død i 1895. (Når han oplyser at være gift i 1864, og ikke i 1868, som det fremgår af kirkebogen, hænger det nok sammen med, at den ældste søn er født i 1865.)

Året efter er Rasmus Jørgensen flyttet til Fredensgade 4 a. Den 14. aug. 1902 dør han 65 år gammel af kræft i mave/tarm. Han er begravet på Assistents Kirkegård.

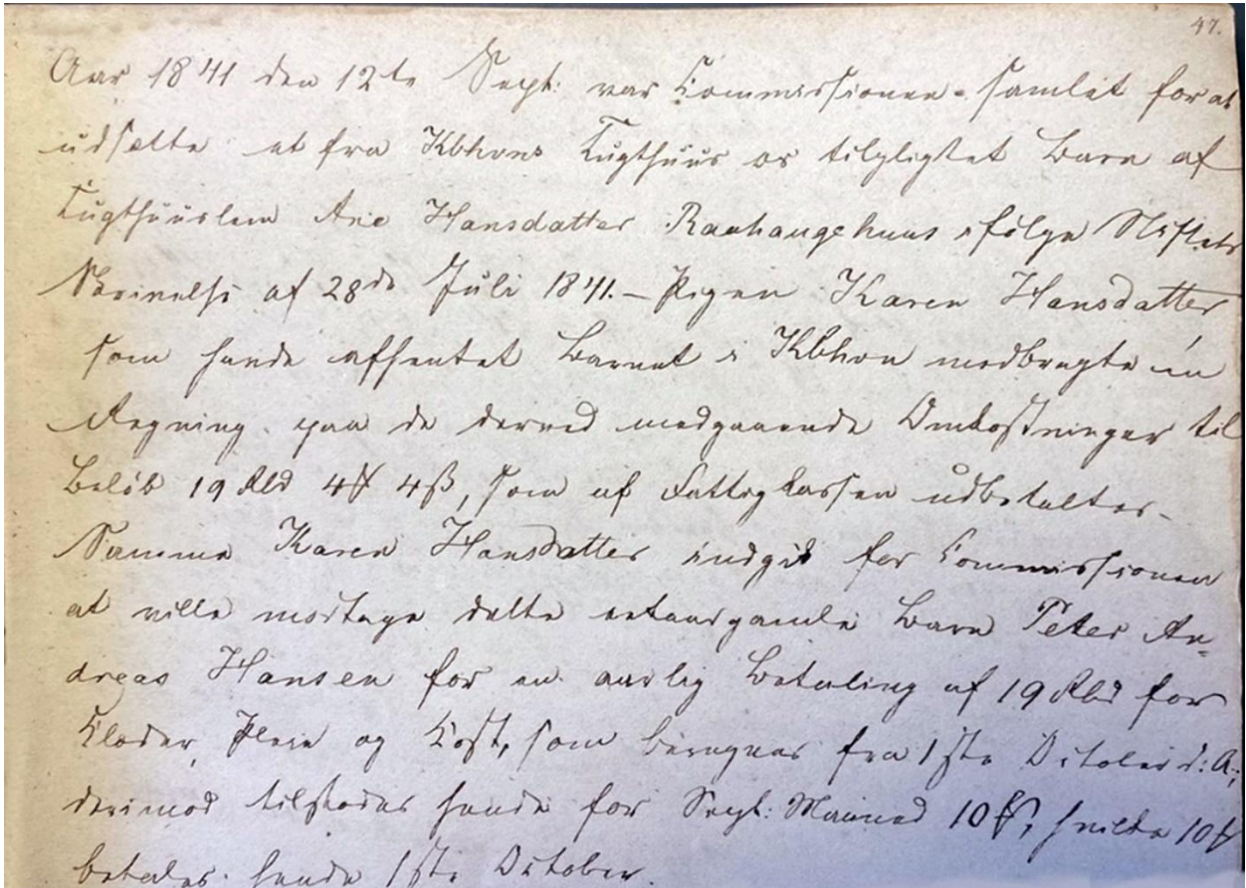
*) Politiet i København registrerede fra 1890 alle beboere over 10 år. Gifte kvinder og børn under 14 år var på mandens kort. Børn fik eget kort når de fyldte 14 år. Afløstes i 1923 af Folkeregistret.

11.7 Peder Andreas Hansen

Ane Hansdatter fik en "uægte" søn Peder Andreas Hansen den 3. juli 1840, medens hun afsonede i Tugthuset i København. Hun udlagde tugthusfangen Lars Rasmussen som barnefader.

Peder Andreas opholdt sig hos sin mor i Tugthuset til han var 1 år.

Fattigkommissionen i Gamtofte behandlede herefter hans sag:

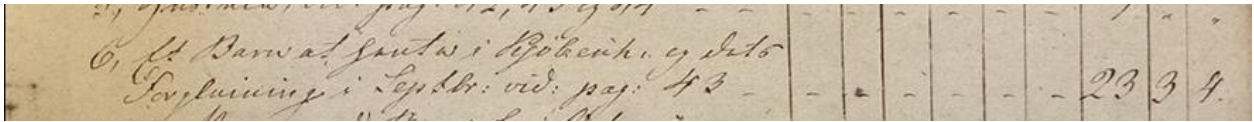
47.
Aar 1841 den 12de Sept. var Commissionen, samlet for at udsætte et fra Kbhvns Tugthuus os tilpligtet Barn af Tugthuusfangen Ane Hansdatter Raahaugehuus ifølge Stiftets Skrivelse af 28de Juli 1841. - Pigen Karen Hansdatter som havde afhentet Barnet i Kbhvn medbragte en Regning paa de derved medgaaede Omkostninger til Beløb 19 Rbd 4 Mk 4 B, som af Fattiggassen udbetaltes. Samme Karen Hansdatter indgik for Commissionen at ville modtage dette eet Aar gamle Barn Peter Andreas Hansen for en aarlig Betaling af 19 Rbd for Klæder, Pleie og Kost, som beregnes fra 1ste October d. A. Dermed tilstedes hende for Sept. Maaned 10 M, hvilke 10 M betales hende 1ste October.

Forhandlingsprotokol for Gamtofte Fattigkommission 1841.

"Aar 1841 den 12th Sept. var Commissionen, samlet for at udsætte et fra Kbhvns Tugthuus os tilpligtet Barn af Tugthuusfangen Ane Hansdatter Raahaugehuus ifølge Stiftets Skrivelse af 28de Juli 1841 - Pigen Karen Hansdatter som havde afhentet Barnet i Kbhvn medbragte en Regning paa de derved medgaaede Omkostninger til Beløb 19 Rbd 4 mk 4 B, som af Fattiggassen udbetaltes.

Samme Karen Hansdatter indgik for Commissionen at ville modtage dette eet Aar gamle Barn Peter Andreas Hansen for en aarlig Betaling af 19 Rbd for Klæder, Pleie og Kost, som beregnes fra 1ste October d. A.

Dermed tilstedes hende for Sept. Maaned 10 M, hvilke 10 M betales hende 1ste October".

Regnskab for 1841 for Gamtofte Fattigkommission.

"6 Et Barn afhentes i København og dets Rbd M S
Forplejning i Septr : vid : pag : 43 23 3 4"

Karen Hansdatter, der var Anes søster, fortsatte med at have Peder Andreas som plejebarn mod en årlig ydelse fra Fattigkommissionen på 19 Rbd. frem til Ane kom hjem fra Tugthuset.

I 1845 noteres i Fattigprotokollen:

*"Jørgen Byllerup for uægte søn Peter Andreas Hansen i Aborre 5 Aar
tilsendt fra Tugthuset hvor Moderen er Livsfange 19 Rbd"*

Ane kom hjem i 1846, så i 1847 bor Peder Andreas sammen med Rasmus hos Ane, der får en ydelse på 20 Rbd. og 1 Td Rug og 1 Td Byg for at have sine børn hos sig.

I fattigprotokollen noteres:

"Faderen død, Moderen hjemsendt fra Tugthuset."

Den 18. april 1855 bliver Peder konfirmeret i Gamtofte Kirke med karaktererne "tg" for kundskab og "mg" for opførsel.

Han får herefter som 14-årig tjeneste hos Peter Larsen på Brandsø. Det er en lille ø i Lille Bælt nordvest for Bågø. Senere kommer han til Henrik Jepsen på Bågø. I 1860 er han kommet ind i en større husholdning hos gårdejer Henrik Jensen 60 år med en yngre kone på 40 år, hans 6 børn i alderen fra 1 til 32 år, en pige samt Peder Andreas som tjenestefolk.

I afgangslisten 1. november 1863 forlader han som tjenestekarl Troels Rasmussens enke for at tage til Billeskov Gods i Kerte Sogn på Vestfyn, hvor han anføres i tilgangslisten. Allerede i maj 1864 rejser han igen, nu har han fået tjeneste i Barløse. I november 1865 rejser han tilbage til Bågø, hvor han har fået tjeneste hos Lars Larsen. Senere tjener han hos Truels Rasmussens enke. I november 1867 forlader han igen Bågø for at komme hjem, hvor han får tjeneste hos sognefoged Lars Pedersen i Aborre.

Mens han tjente i Barløse blev Ane Katrine Hansen gravid. Hun fødte den 24. december 1864 en datter Ane Margrethe, som han blev udlagt til barnefader af.

I februar 1866, mens han tjente på Bågø, må de igen have været sammen. Hun tog hjem til forældrene i Harre, Tandrup Sogn for at føde. Den 24. november fødte hun her en dreng Hans Christian. I kirkebogen noteres "at som Barnefader udlagdes Ungkarl Peder Andreas Hansen på Bågø, hjemmehørende i Gamtofte sogn".

Den 13. november 1869 blev de gift i Gamtofte Kirke. Hun tjente i Aborre og han på Lundager Mark.

I FT1870 bor de i "Et Huus" i Aborre med deres to børn, han opføres som daglejer.

I FT1880 bor de i fattighuset i Aborre med 4 børn i alderen fra 2 til 13 år. Den ældste

Ane Margrethe på 16 år er ude at tjene. Han er daglejer, men nyder også fattigdomsunderstøttelse.

Gamtofte Kommune yder dem i 1881 et læs tørv.

Fra 1882 modtager de 8 kr pr. kvartal, med en bemærkning om, at både mand og kone er svagelige. Fra 1885 får de herudover fri husleje.

1918 Aborg Mark Fattighuset Rørmosevej
Foto Otto J. Fiedler, Arkiv.dk

I 1884 tjener deres ældste datter Ane Margrethe i Ørsted. Hun bliver gravid der og føder hjemme en dreng, der får

navnet Eiler Pedersen Hansen. I Ørsted skriver præsten, at ifølge forelagt skudsmål-bog opholdt moderen sig 10 måneder før fødslen sig i Ørsted, hvilket betyder, at drengen er forsørgelsesberettiget i Ørsted. Eiler kommer i pleje hos bedsteforældrene, hvor han er til han er 10 år. Herefter kommer han ud at tjene. I 1901 tjener Ejler hos sognefoged Hans Peder Clausen Buch i Sandager. Siden har han et liv med kriminalitet og fængselsdomme. I 1902 for bedrageri i 1920 for forsøg på indbrud, tyverier af værdipapirer, værktøj, cykler, klæder, sølvtøj, fødevarer m. m. m. til betydelig værdi. I Fængslet i Vridsløselille beskrev de ham som noget ynkelig, imbecile dum.

Peder Andreas tjener ude, når der er tjeneste til ham. I 1889 var han på Wilhelmsborg, i FT1901 i Lundager. I fattighuset i Aborre bor konen alene. I FT1906 bor hun igen alene. Peder Andreas må være ude at tjene, men hvor er ikke afklaret.

I FT1911, 1916 og 1921 bor Peder Andreas og konen sammen Fattighuset, og de får begge alderdomsunderstøttelse.

Peder Andreas dør den 8. april 1921 80 år gammel.

12. Efterskrift

I det foregående har jeg beskæftiget mig med personer, der levede i en periode på ca. 250 år. Fra Hans Erichsen blev født ca. 1674 til Peder Andreas Hansen dør i 1921. I den periode skete der store forandringer i Danmark.

Ved periodens start havde Danmark mistet Skånelandene til Sverige og kongen var blevet enevældig. Efter krige og pest i 1600-tallet var store landområder næsten folketomme, og der var mange ubeboede gårde.

I starten af 1700-tallet blev landet næsten tømt for unge mænd, der skulle deltage i Store Nordiske krig.

Den første egentlige fattigforsørgelse blev indført.

Både Hans Erichsen og Lars Hansen kunne få en god gård, efter de måske havde været i krig og/eller havde aftjent deres værnepligt.

Senere i 1700-tallet forbedredes levestandarden for store befolkningsgrupper. Befolkningstallet øgedes, og der blev mangel på gårde.

Måske derfor var der ikke en gård til Hans Larsen, da han i 1801 som 33-årig måske havde aftjent sin værnepligt, på trods af, at han kom fra en god gård.

Englandskrigen i begyndelsen af 1800-tallet betød, at vi mistede flåden og mange handelsskibe. Alliancen med Frankrig betød, at vi ved fredsslutningen mistede Norge til Sverige. Som erstatning fik vi Lauenburg i Nordtyskland.

I 1802 – 1803 fik vi lovgivning om Fattigvæsnets indretning i København, i provinsbyerne og på landet.

Som følge af de store militæruddgifter og svigtende toldindtægter gik Staten bankerot i 1813. Dette medførte usikkerhed om pengenes værdi. Perioden med økonomisk usikkerhed og fattigdom for befolkningen varede indtil slutningen af 1830'erne.

I 1848 gjorde Slesvig Holstenerne oprør mod den danske konge. Oprøret blev endeligt slået ned i 1851.

I mellemtiden fik Danmark en fri forfatning i 1849. Kongen var ikke længere enevældig, men der var valg til Landsting og Folketing. Mænd over 30 år, med egen husstand, som havde rådighed over eget bo og som ikke havde ikke tilbagebetalt fattighjælp havde stemmeret. Der blev sikret ret til offentlig hjælp til dem, der ikke kunne forsørge sig selv, eller forsørgelsen ikke kunne pålægges andre. Kongen udpegede sin regering.

Et forsøg fra nationalliberale kredse i Danmark på at omgå de internationale aftaler om, at Slesvig og Holsten altid skulle styres sammen, måtte i 1864 føre til krig. Danmark tabte krigen mod Preussen og Østrig og mistede Slesvig, Holsten og Lauenburg.

I 1891 vedtog Rigsdagen den første danske lov om alderdomsunderstøttelse.

I 1901 fik vi parlamentarismen, der betød at en regering ikke kunne sidde, hvis der var et flertal i Folketinget imod den.

I 1915 blev Grundloven ændret igen. Valgretten blev nedsat til 25 år. Kvinder og tjenestefolk uden egen husstand fik stemmeret. Det gjaldt stadig, at personer uden rådighed over eget bo og personer som havde ikke tilbagebetalt fattighjælp, ikke havde stemmeret. Retten til offentlig hjælp blev forbedret.

Efter 1. verdenskrig fik vi i 1920 Nordslesvig tilbage, så de nuværende grænser blev etableret.

Det blev under Påskekrisen i 1920 slået fast at det, trods Grundlovens ord, ikke er Kongen men Folketingets flertal, der udpeger Regeringen.

Vi har i disse 250 år set en udvikling fra at "Danmark" var en mellemstor europæisk "stat", der strakte sig fra Nordkap i Norge til Hamburgs forstæder med en enevældig konge, til at Danmark blev et lille land, der er helt afhængig af andre lande, fik demokrati og en social lovgivning på et højt stade.

13. Definitioner og forkortelser

Almisse

ydelse til nødlidende

Blår

affald fremkommet ved bearbejdning af hør

Blårgarn

garn spundet af blår

Copulere

Ægtevie

Folketælling, FT

Den første egentligt folketælling i Danmark fandt sted i 1787, igen i 1801 og siden 1834 nogenlunde regelmæssigt

Fæste

en ejer overdrager brugsretten over en gård eller et hus til en "fæster" til gengæld for fæsteafgifter som hoveri og landgilde.

Hoveri

pligt til arbejde på en normalt større gård, som de under gården hørende fæstere var pligtige til at yde

Hartkorn

et mål for et landbrugs værdi. Det var i brug fra 1662 til 1903. Det var et kompliceret system, der tog højde for arealets størrelse, jordens bonitet og meget andet.

Hartkorn betyder hårdt korn. Det var rug og byg, der blev brugt som målestok for jordens produktivitet.

1 tønde hartkorn, td = 8 skæpper, skp = 32 fjerdingkar, fjk = 96 album, alb

Indsidder/Inderste

gift el. ugift person af land almuen, der bor til leje hos en gårdmand el. husmand, og som, uden at have fast tjeneste hos denne, har sin egen husstand

Kjerlingbjerg/Kællingbjerg

Grevskabet Wedellsborgs dommerbolig. Grevskabet havde egen jurisdiktion, med en juridisk uddannet dommer, kaldet birkedommer ansat. Retsmøderne blev afholdt i dommerboligen.

Landgilde

en fæsters årlige afgift i penge, korn el. naturalier til ejeren

Pengesystemer

Før 1813	daler eller specie
1813 – 1854	rigsbankdaler, rbd
1854 – 1873	rigsdaler, rd
1873 – nu	kroner, kr

1 rigsdaler = 6 mark = 96 skilling. 1 mark = 16 skilling

Når det anføres at betalingen skal være i sølv, skyldes det, at der til langt op i 1830'erne stadig ikke var tillid til pengesystemet.

Rigsarkivet, RA

Rummål

1 tønde = 8 skæpper = 32 fjerdingkar = 96 album = 139,10 liter.
blev brugt til korn, malt, mel, gryn mm.

Sogneforstanderskab

oprettet ved anordning af 13. august 1841 og betegnede ledelsen af sognekommuner.

Stryges til kagen

den der skulle kagstryges blev bundet til en kag (en søjle, pæl eller lignende) og pisket offentligt.

Særk

klædningsstykke, der bæres nærmest kroppen

Vide

det latinske verbum "videre" (at se) i bydeformen "se". Her i betydningen "se også".

Ægtkørsel

pligtkørsel

14. Kilder

Privat eje:	Samling af Bestemmelser vedrørende Sognecommunernes Styrelse på Landet i Danmark. J. C. Sørensen, København 1872 OPTEGNELSER fra HOLEVADGÅRDEN. Af Anders Andersen og sønnen Lars Andersen 1767 – 1863 Landbohistorisk Selskab, København 1982 DEN LILLE SALOMONSEN. Redigeret af A. W. Marke og Palle Raunkjær J. H. Schultz Forlag 1939
Højesteret:	Domsact i Sagen Justitien c Jørgen Rasmussen og Kone Anne Hansdatter Raahagehuus 1837
RA Odense:	Gamtofte Fattigkommission: Forhandlingsprotokol (1803-1891) Gamtofte Sogn: Sogneprotokol
RA København:	Tugt-, Rasp- og Forbedringshuset på Christianshavn: Actuariatets forhørsprotokol (1813-1858)
RA Arkivalier online:	Relevante kirkebøger, folketællinger, skøde-panteprotokoller, lægdsruller, fængselsprotokoller
ddd.dda:	Indtastede folketællinger
open.smk.dk	Martin Rørbyes skitseblok
kb.dk	Christianshavns Torv, Skitse af Johan Jacob Bruun Mytteriet i Børnehuset. En Christianshavnsk Fængsels Historie fra 1819. Andreas Buntzen 1909
histfyn.dk	Forbrydelse og straf, En fynsk falskmøntnerbande. Af Peter Ramskov Andersen. Fynske årbøger 1991.
slaegtsbibliotek.dk	Fynske forbrydere og forbryderbander: Rokkedrejeren og Konsorter. Særtryk af Fyens Tidende 1917 Huse og gårde med udgangspunkt i Holte. Margit Simonsen og Jens Møller Riis
kbharkiv.dk	Politiets registerkort
banditter.dk	Relevante fanger
faesterogskifter.dk	Relevante fæstekontrakter
historiskekort.dk	Historiske kort på nettet

mediastream:	Avisartikler fra perioden
da.wikipedia.org	Diverse opslag
danmarkshistorien.dk	Diverse opslag
arkiv.dk	Diverse opslag
ods.dk	Ordbog over det danske sprog. Diverse opslag
Facebook	Især i Facebookgruppen "Slægtsforskning" har jeg fået mange gode svar på mine spørgsmål